

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

UTBYTE AV LEJDA HÄSTAR MOT INKÖPTA

SAMT

ANVÄNDANDE AV UTRANGERADE STAMHÄSTAR
VID HÄREN

AVGIVET DEN 31 MAJ 1915
AV SÄRSKILDA INOM KUNGL. LANTFÖRSVARSDPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1915
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
151068

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Lantförvarsdepartementet	v

Betänkande och förslag:

I. Inledning.

1. Uppkomsten och utvecklingen av hästlejningen vid hären	1
2. Förslag till åtgärder för begränsning av hästlejningen	2
3. Förslag om utrangerade stamhästars fortsatta användning vid hären	10

II. De sakkunnigas yttrande.

1. Utbyte av lejda hästar vid hären mot inköpta	19
2. Utrangerade stamhästars fortsatta användande vid hären	22
3. Remonteringen vid hären	29
4. Sammanfattning	33

Bilagor:

1. Tablå, utvisande kostnaderna för hästlejningen vid artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen under femårsperioden 1909—1913	36
2. Uppgift över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden 1909—1913 vid fältartilleriregementena å fastlandet med undantag av Norrlands artilleriregementes detachement i Boden	38
3. Uppgift över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden 1909—1913 vid Norrlands artilleriregementes detachement i Boden, Gottlands artillerikår, fästningsartilleriet samt positionsartilleriet	42

	Sid.
4. Uppgift över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden 1909—1913 vid ingenjörtrupperna	46
5. Uppgift över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden 1909—1913 vid trängen	49
6. Tabell, utvisande antalet utrangerade och försålda stamhästar vid härens beridna truppförband under femårsperioden 1908—1912	52
7. Tablå, utvisande de årliga kostnaderna för anskaffning av hästar vid hären, dels enligt 1914 års härordning och dels enligt 1915 års riksdags beslut samt de sakkunnigas förslag	54

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Lantförsvars-
departementet.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 september 1914 bemyndigades Herr Statsrådet att tillkalla högst tre sakkunniga personer för att inom Kungl. Lantförsvarsdepartementet biträda med verkställande av utredning och utarbetande av förslag, dels i syfte, att från kavalleriet och artilleriet utrangerade stamhästar måtte, i den mån de för ändamålet kunde befinnas lämpliga, för fortsatt användning överföras till infanteriet och trängen, dels ock ej mindre i vad mån och enligt vilka grunder officerare, som tillhörde generalstaben, övriga staber och kavalleriet och som åtnjöte löne-tillägg och furageersättning för tjänstehästar, kunde göras beridna å kronan tillhöriga stamhästar, än även huruvida och enligt vilka grunder det för statsverket kunde befinnas fördelaktigt att för artilleriets behov anskaffa kronan tillhöriga draghästar.

Sedan Herr Statsrådet med anledning härav anmodat undertecknade att utföra ifrågavarande uppdrag, samt vi efter erhållet nådigt bemyndigande till sekreterare utsett fördelningsintendenten vid IV. arméfördelningen, majoren E. M. Wikland, hava vi sammanträtt i Stockholm för överläggningar rörande omförmälda frågor samt numera slutligt behandlat desamma.

Den 12 januari 1915 avgåvo vi till Herr Statsrådet betänkande och förslag angående hästhållningen för officerare vid armén.

Genom särskilda hemliga underdåniga utlåtanden den 13 och den 22 mars hava vi på grund av uppdrag enligt nådigt brev den 22 december

1914 yttrat oss rörande användningen av de enligt Kungl. Maj:ts beslut under nästlidet år för hären inköpta hästarna.

Slutligen få vi nu till Herr Statsrådet överlämna betänkande och förslag rörande dels *utbyte av lejda hästar mot inköpta*, varigenom vi besvarat frågan, huruvida och efter vilka grunder det för statsverket kunde finnas fördelaktigt att för artilleriets behov anskaffa kronan tillhöriga draghästar, dels ock rörande *användning av utrangerade stamhästar vid hären*

Det oss lämnade uppdraget är härigenom slutfört.

Stockholm den 31 maj 1915.

GÖSTA TAMM.

E. A. NILSON.

TH: RUDENSCHÖLD.

Einar Wikland.

BETÄNKADE OCH FÖRSLAG.

I. Inledning.

1. Uppkomsten och utvecklingen av hästlejningen vid hären.

Härens behov av hästar under fred tillgodosågs i äldre tider utslutande genom rusthållarnas skyldighet att hålla hästar för det indelta kavalleriet samt genom inköp av stamhästar för det värvade kavalleriet och fältartilleriet. Då emellertid på grund av sistnämnda truppslags allt mer ökade betydelse, särskilt under Napoleonskrigen och årtiondena där-*Hästlejningens uppkomst.* efter, allt större krav började ställas på fredsutbildningen, blev det omöjligt att hålla så stort antal stamhästar, som fordrades under den egentliga övningstiden. Under någon tid försökte man den utvägen, att före vapenövningarna upphandla hästar för att sedermera efter dessas slut åter sälja dem, men då det befanns, att man oftast icke kunde få ersättning för ens halva inköpssumman, blev detta tillvägagångssätt av ekonomiska skäl förkastat.

Genom nådigt brev den 19 mars 1828 föreskrev Kungl. Maj:t »för avhjälpande av den brist på hästar, som hindrade ett ändamålsenligt ordnande av artilleriets årliga exercis, samt tillika för att detta vapen skulle, i händelse av behov, vara i det tjänstbara skick, varförutan dess påräknade verkan skulle huvudsakligen förfelas», att Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande skulle söka överenskomma med hugade rusthållare vid en del avsuttna kavalleriregementen om tillhandahållande av hästar för artilleriets behov samt att därom upprätta kontrakt för en tid av tio år. Jämväl andra personer, som kunde vara villiga att uthyja hästar till artilleriet, skulle beredas tillfälle därtill. Kontrakten innehöllo, att rusthållare, som åtog sig sådan hästutlejning, skulle åtnjuta befrielse från hästvakans utgörande, samt att andra enskilda personer skulle erhålla en däremot svarande gottgörelse av sju och en halv tunna spannmål för varje uthyrd häst. Å dag, som av Konungens befallningshavande bestämdes efter därom av vederbörande regementschef erhållen anmodan, skulle hästarna avlämnas till inmönstring för att under en tid av sex veckor

1828 års lejningskontrakt.

begagnas vid regementet. Hästarna skulle hålla vissa mått, vara av mörk färg och 5—12 år gamla samt vid inställelsen »nykringskodda». Om häst under tjänstgöringstiden störtade eller blev obrukbar för alltid, skulle hästägaren erhålla en ersättning av 100 rdr. b:co. För mindre skador skulle gottgörelse lämnas efter överenskommelse. I händelse av krig skulle hästens tjänstgöringstid bero på Kungl. Maj:ts bestämmande. Om hästen under krig begagnades längre tid än sex veckor, skulle det ankomma på ägarens fria val, om han sedermera ville återtaga honom eller uppbära ersättningssumman, 100 rdr. b:co.

*Statsanslag
för bestridande av
hästlega.*

På framställning av Kungl. Maj:t beslöto rikets ständer vid 1828—30 årens riksdag att för bestridande av kostnaderna för lejning på nyss angivna villkor av sammanlagt 382 hästar vid artilleriet bevilja ett anslag av 2,865 tunnor spannmål.

Så småningom ökades detta anslag. År 1867 erhöi det benämningen »lega för hästar till artilleriets och pontonjärbataljonens exercis» och upptogs i riksstaten till 53,489 rdr 74 öre. Vid 1888 års riksdag ändrades benämningen till »lega för hästar till artilleriets, fortifikations- truppernas och trängens exercis». I riksstaten för innevarande år är anslaget, under titel »lega av hästar för truppförbandens övningar», uppfört med ett belopp av 727,295 kronor.

I bifogade tablå bil. I hava de sakkunniga, efter inhämtade uppgifter från samtliga truppförband, vid vilka hästlejning förekommer, rörande kostnaderna härför under de senaste fem åren, sammanställt dessa kostnader samt angivit medeltalet därav under nämnda period.

II. Förslag till åtgärder för begränsning av hästlejningen.

*Inköp av
lejda hästar
vid Wendes
artilleri-
regemente.*

De alltjämt ökade kostnaderna för lejning av hästar vid truppförbanden hava föranlett åtskilliga förslag till åtgärder för besparingars åstadkommande. Bland dessa är särskilt att märka det av chefen för Första arméfördelningen i skrivelse till Kungl. Arméförvaltningens intendantsdepartement den 28 november 1908 framlagda samt sedermera i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 juni 1910 närmare utvecklade, vilket föranlett försöks anställande vid Wendes artilleriregemente. Då detta förslag och de under dess tillämpning vunna erfarenheterna äro av väsentlig betydelse för de sakkunnigas följande framställning i fråga om artilleriets förseende med draghästar, lämnas här en närmare redogörelse för dess innebörd.

I ovannämnda skrivelse till Kungl. Arméförvaltningens intendentsdepartement den 28 november 1908 anförde chefen för Första Arméfördelningen huvudsakligen följande.

De betydligt stegrade kostnaderna för lejning av hästar vid hären och det ökade behovet av sådana i mån av härordningens utveckling hade gjort det till en bjudande nödvändighet att söka utvägar för dessa kostnaders minskning.

En sådan utväg finnes enligt arméfördelningschefens åsikt däruti, att en del av de lejda hästarna ersattes av *inköpta*, som *utackorderades* under den tid av året, då de icke vore erforderliga för truppförbandens övningar.

Priset för lejningen stode nämligen ej alltid i rimligt förhållande till hästarnas värde. Vid lejning ginge det i allmänhet så till, att anbud infordrades på ett visst antal hästar under visst antal dagar. De lägsta anbuden antoges. Hästarna innönstrades, varvid visst värde åsattes varje häst. Hästarnas ålder skulle utgöra minst 5 och högst 17 år. Samma lega utbetalades alltså för en femårig som för en sjuttonårig häst.

Åtskilliga av arméfördelningschefen verkställda beräkningar över kostnaderna för lejningen samt de kostnader, som skulle ifrågakomma, om den lejda hästen i stället inköptes, utvisade, att det oftare skulle ställa sig fördelaktigare för kronan att köpa hästen, så framt nämligen furageringskostnaderna kunde nedbringas genom utackordering under den tid av året, då hästen icke behövdes vid truppförbandet.

Om exempelvis en häst lejdes för användning vid ett artilleriregementes i 42 dagar pågående regementsövningar under 11 på varandra följande år, eller så länge hästen i allmänhet vore tjänsteduglig, samt legan utgjorde 3 kronor om dagen, vilket vore medeltalet av legan för 42 dagar, så hade kronan efter elvte årets slut betalt i lega jämte därå upplupna räntor sammanlagt 1,769 kronor. Om hästen i stället inköptes, skulle den — med beräkning av ränta på ränta å köpeskillingen — vid slutet av elvte året stå kronan i 486—972 kronor, allt efter prisets växling mellan lägst 300 och högst 600 kronor.

En särskild beräkning utvisade, att det under alla förhållanden skulle ställa sig billigare för kronan att köpa en häst vid 9 års ålder eller därunder än att leja honom för en lega av 3 kronor om dagen eller däröver under 42 dagar årligen.

Inköpet av hästarna och ordnandet av utackorderingens ansåg arméfördelningschefen böra kunna ske på följande sätt.

I kontrakten om hästlejning inrycktes, där så ske kunde, en bestämmelse, att hästägaren skulle vara skyldig att vid anfordran sälja hästen till kronan för ett pris, motsvarande det värde, som åsatts honom vid inmönstringen. Sedan hästarna någon tid prövats vid regementet, borde urval ske av dem, som vore lämpliga att inköpa. Härigenom finge man visshet om, att endast fullt användbara hästar erhöles.

Mellan regementsövningarna skulle de inköpta hästarna utackorderas med rätt för fodervärdarna att använda dem till allt bruk. Härigenom kunde man undvika nödvändigheten att erlagga någon foderlega, såsom vid utackordering av kavallerihästar måst ske, emedan dessas användning varit inskränkt till ridning och lättare körslor. I de flesta fall borde överenskommelse kunna träffas med hästens förre ägare, att han mottoge hästen till begagnande mellan regementsövningarna, men ville han ej gå in härpå, vore det säkerligen ej svårt att få annan person att övertaga hästen. Efterfrågan på utackorderade kavallerihästar hade alltid varit stor, men tillgången på sådana vore numera mycket begränsad, då kavalleriet behövde sina hästar under största delen av året.

Arméfördelningschefen framhöll slutligen de stora fördelarna av att vid fälttjänstövningar — då legan i allmänhet vore oskäligt hög — samt vid mobilisering hava att påräkna ett stort antal exercisvana hästar. Därest systemet tillämpades vid alla vapenslag, där lejning numera förekomme, och utsträcktes så långt som möjligt vid vart och ett av dessa, skulle till sist förutom stamhästarna omkring 5,000 hästar finnas tillgängliga för infanteriet, fältartilleriet och trängen utan andra kostnader än vad inköpen betingat.

I sin förenämnda underdåniga skrivelse den 3 juni 1910 anhöll chefen för Första arméfördelningen om bemyndigande att låta chefen för Wendes artilleriregemente använda högst 10,000 kronor av besparingarna å årets hästlejningsanslag för inköp av hästar för regementets övningar i huvudsaklig överensstämmelse med följande allmänna grunder:

hästarna skulle vara lämpliga till spannhästar vid artilleriet;

häst, som vore under fem eller över åtta år, finge ej köpas;

inköpspriset skulle vara högst 600 kronor;

inköpet borde ske under tid, då hästen vore inlejd till regementet, samt avslutas direkt med hästägaren, och, om så ske kunde, skulle överenskommelse träffas därom, att lega ej skulle utgå längre än till den dag, då kronan övertoge hästen;

innan köp finge avslutas, skulle kontrakt uppgöras angående hästens utackordering till hästägaren eller annan person under den tid hästen ej användes vid regementet;

de utackorderade hästarna skulle besiktigas en gång mellan övningarna, och kostnaderna för besiktningaresorna gäldas av lejningsanslaget; om inköpt häst åter såldes, skulle försäljningssumman tillgodoföras samma anslag.

Förslaget, som förordades såväl av generalfälttygmästaren som av generalintendenten ävensom av inspektören för kavalleriet, föranledde en anmälan från Kungl. Maj:t till 1911 års riksdag om den ifrågasatta användningen av den nämnda besparingen för det angivna ändamålet. Vid riksdagens behandling av ärendet gjordes ingen invändning mot ett dylikt försök.

Genom nådigt brev av den 15 september 1911 biföll Kungl. Maj:t på det sätt den gjorda framställningen, att ett belopp av högst 9,000 kronor av besparingarna på Wendes artilleriregementes hästlejningsanslag år 1911 finge användas till inköp för regementets räkning av lämpliga draghästar i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna grunder.

Av sedermera avgiven rapport rörande försöket inhämtas följande.

För inköpens anordnande tillsattes vid regementet en kommission, bestående av två kaptener och regementsveterinären, vilka ägde att till regementschefen inkomma med förslag å till inköp lämpliga draghästar bland de för årets övningar inlejda, och skulle kommissionen genom samarbete med battericheferna skaffa sig den för förslagets avgivande nödiga kännedomen om det till buds stående hästmaterialet.

Under regementsövningarna 1911 funnos sammanlagt 653 hästar inlejda vid regementet, varav 325 eller ungefär hälften voro i en ålder mellan 5—8 år. Utav dessa senare anmäldes av battericheferna 212 draghästar såsom lämpliga för inköp. Vid av kommissionen företagen besiktning utvaldes 55 såsom särskilt lämpliga. Sedan underhandlingar angående eventuell överlåtelse, utarrendering etc. förts mellan kommissionen och hästarnas ägare, framlade kommissionen för regementschefen förslag å inköp av 18 hästar, vilka av honom godkändes.

Dessa 18 hästar, vilka sålunda blivit för regementets räkning inköpta, betingade ett sammanlagt pris av 8,750 kr., sålunda fördelat:

1 st. häst à 400 kr.	=	400 kr.
3 » » » 450 »	=	1,350 »
4 » » » 475 »	=	1,900 »
9 » » » 500 »	=	4,500 »
1 » » » 600 »	=	600 »

Summa 8,750 kr.

Inköpspriset utgjorde således i medeltal 486 kr. pr häst. Medelåldern för dessa hästar var 6,6 år, så fördelad:

1 häst	5 år
9 hästar	6 »
5 »	7 »
3 »	8 » .

Av dessa 18 hästar utackorderades 9 st. eller 50 % till sina förra ägare, under det att återstoden utlämnades till andra fodervärdar.

Då alltså detta försök utfallit lyckligt samt lejningen vid Wendes artilleriregemente under 1912 kunnat så anordnas, att en summa av omkring 12,000 kr. ansetts kunna användas för inköp av hästar, ingick chefen för Första arméfördelningen till Kungl. Maj:t med ny framställning i ämnet. Genom nådigt brev av den 30 augusti 1912 medgavs, att nyssnämnda belopp finge användas till inköp av hästar för regementet i enlighet med förut meddelade bestämmelser. Omedelbart därefter vidtogos åtgärder för fortsatta inköp, vilka organiserades i överensstämmelse med 1911 års anskaffning. Sedan 182 ägare anmält sina hästar till salu, inköptes detta år 25, vilka betingade ett sammanlagt pris av 11,875 kr., sålunda fördelat:

2 hästar à 375 kr.	=	750 kr.
2 » » 400 »	=	800 »
2 » » 425 »	=	850 »
2 » » 450 »	=	900 »
16 » » 500 »	=	8,000 »
1 » » 575 »	=	575 »
		Summa 11,875 kr.

Inköpspriset utgjorde således i medeltal 475 kr. pr häst. Medelåldern för de inköpta hästarna var 6,9 år, sålunda fördelat:

3 hästar	5 år
4 »	6 »
11 »	7 »
7 »	8 »

Av dessa 25 hästar utackorderades 15 eller 60 % till sina förre ägare, under det att återstoden utlämnades till andra fodervärdar. Över 200 personer hade enligt uppgift vid tillfället anmält sig önska häst på utfodring.

På förnyade framställningar av chefen för Första arméfördelningen har Kungl. Maj:t jämväl för åren 1913 och 1914 medgivit, att resp. 25,000

och 30,000 kronor av Wendes artilleriregementes hästlejningsanslag finge användas till inköp av hästar.

År 1913 inköptes 51 hästar till följande pris:

3 hästar à 400 kr.	=	1,200 kr.
7 » » 450 »	=	3,150 »
2 » » 475 »	=	950 »
34 » » 500 »	=	17,000 »
2 » » 525 »	=	1,050 »
3 » » 550 »	=	1,650 »
Summa		25,000 kr.

Hästarnas medelålder var 6,8 år. 30 hästar eller 59 % utackorderades till sina förra ägare; återstoden till andra personer.

Inköpen 1914 omfattade 29 hästar till följande pris:

2 hästar à 400 kr.	=	800 kr.
6 » » 450 »	=	2,700 »
1 » » 475 »	=	475 »
16 » » 500 »	=	8,000 »
1 » » 525 »	=	525 »
2 » » 550 »	=	1,100 »
1 » » 575 »	=	575 »
Summa		14,175 kr.

Medelåldern uppgick till 6,1 år.

De om hästarnas utackordering upprättade kontrakten vid Wendes artilleriregemente äro av följande innehåll:

§ 1.

Från regementet till fodervårdar utackorderade stamhästar skola av dem användas, vårdas och fodras på ett sådant sätt, att hästarna må kunna i fullt tjänstdugligt skick återlämnas till regementet. I friskt tillstånd skola hästarna alltid vara i gott och kraftigt hull och kärnfodrade. Hästarna få ej till annan person uthyras eller överlätas.

§ 2.

Sjuknar utackorderad häst, skall för hans behandling genast tillkallas legitimerad veterinär, och skall anmälan om sjukdomsfallet jämte vete-

Utackorderingskontrakt vid Wendes artilleriregemente.

rinärattest ofördröjligen till regementschefen insändas. Vid hästens tillfrisknande göres härom anmälan till regementschefen.

§ 3.

Då utackorderad häst sjuknar eller skadas så, att han av tillkallad veterinär anses till all militärtjänst oduglig, skall anmälan därom jämte veterinärens utlåtande genast till regementschefen insändas. Avlider hästen, skall obduktion verkställas, och vid densamma fört protokoll, däri hästens signalement skall vara tydligt angivet, omedelbart till regementschefen insändas.

§ 4.

Hästarna överlämnas till fodervärdarna och återtagas från dem av den eller de, regementschefen därtill förordnar, och å tid och plats, som för varje särskilt fall varder meddelat samt utan kostnad för statsverket. Med varje häst följer vid dess överlämnande till fodervärd en stamrulla, i vilken hästens ålder, kön, färg och tecken, hull och penningvärde finnas upptagna ävensom de anmärkningar, vartill hästens dåvarande tillstånd kan giva anledning.

Ett lika lydande exemplar av stamrullan förvaras i regementsexpeditionen jämte fodervärdens kvitto å hästens mottagande.

Fodervärdens stamrulla skall varje gång hästen inställes till besiktning eller avlämning företes, och återlämnas i det senare fallet kvittot.

§ 5.

Fodervärd skall ställa behörig säkerhet för emottagen hästs uppskattade penningvärde, varjämte det åligger regementschefen att tillse och övervaka, det ingångna förbindelser rörande hästens skötsel och vård uppfyllas.

§ 6.

Fodervärd emottager och skall likaledes avlämna hästen försedd med fyra goda skor av vid armén användbar modell.

§ 7.

Hästarna inkallas till tjänstgöring under repetitionsövningarna samt vid mobilisering. Eljest må icke utackorderad häst utan fodervärds med-

givande inkallas till regementet. Befinnes utackorderad häst vid inställelse till tjänstgöring så vanvårdad, att den ej är tjänstduglig, åligger det fodervärden att omedelbart insätta annan av regementschefen godkänd häst.

§ 8.

Om och när regementschefen prövat sådant nödigt företaga, besiktigas de utackorderade hästarna av officer eller veterinär. Hästarna samlas därvid på så belägna ställen, att varje häst om möjligt ej förts över 2 mil från utackorderingsplatsen. Om regementschefen efter den inspekterandes rapport därtill finner anledning, kan häst inkallas till Kristianstad eller plats, som regementschefen bestämmer, för undergående av noggrannare besiktning.

Alla upplysningar rörande hästens vård, hälsotillstånd m. m. vare fodervärd skyldig meddela regementschefen eller dennes ombud.

§ 9.

Utackorderat sto får icke betäckas.

§ 10.

Häst, som från och med det år den inköpts till och med det år, under vilket den fyller 16 år, varit utackorderad till samma fodervärd, tillfaller denne. När häst, som varit utackorderad hos mer än en fodervärd, ej längre anses tjänstbar kasseras den genom regementschefens försorg och försäljes å auktion. På samma sätt förfares med häst, som före 16 års ålder bliver otjänstbar.

§ 11.

Underlåter fodervärd att uppfylla här ovan givna bestämmelser eller befinnes utackorderad häst vid besiktning vanvårdad och i följd därav icke i tjänstdugligt skick, äger regementschefen ålägga fodervärd utbetala skadeersättning och, om så finnes nödigt, fråntaga fodervärden hästen. Skadeersättningen utgår med ett belopp, som bestämmes av en nämnd på tre personer, av vilka regementschefen och fodervärden utse vardera ett ombud samt regementschefen beordrar en av regementets veterinärer såsom sakkunnig.

Dör utackorderad häst på grund av genom fodervärds vårdslöshet

eller försumlighet ådragen skada, skall hästen av fodervärden ersättas antingen med det belopp, till vilket hästen vid senast verkställda besiktning värderats eller ock med annan av regementschefen godkänd häst.

§ 12.

Detta kontrakt gäller t. o. m. den — — — — och anses förlängt med ett år i sänder, därest det icke från endera sidan, vid hästar-
nas inkallande till tjänstgöring, uppsäges.

3. Förslag om utrangerade stamhästars fortsatta användande vid hären.

Civilkommissionens skrivelse den 11/12 1911.

Ett annat betydelsefullt uppslag till åstadkommande av begränsning i hästlejningen vid hären gavs genom Civilkommissionens skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 december 1911, vari kommissionen bland annat hemställde, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke utrangerade, men för fortsatt bruk lämpade stamhästar skulle kunna utackorderas till fodervårdar för att av statsverket nyttjas under viss tid årligen.

Till stöd för denna hemställan anfördes huvudsakligen, hurusom kommissionen i avseende å utrangeringen av stamhästar inhämtat, att de kasserade hästarna plägade försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande. Därvid gjordes förbehåll om, att vissa hästar skulle omedelbart nedslaktas, men det största antalet torde försäljas till fortsatt bruk. Med en beräknad omsättning av 9 procent av stamhästar kunde utrangeringen antagas komma att omfatta 855 hästar årligen. Därest man finge antaga, att av dessa omkring 500 kunde avses till fortsatt bruk, uppställde sig den frågan, om icke dessa hästar skulle kunna på ett bättre sätt användas för statsverkets behov än nu vore förhållandet. För härens räkning måste ju under vissa perioder årligen lejas ett betydande antal enskilda tillhöriga hästar. Det förefölle kommissionen, som om här i landet skulle finnas behov åtminstone för vissa lantbrukare, särskilt småbrukare, att till vård och användning mottaga för deras näring lämpliga hästar mot skyldighet att för vissa tidsperioder, då hästarna för övrigt väl kunde undvaras i jordbruket, tillhandahålla dem åt statsverket. Kommissionen antog, att de utrangerade hästarna skulle i viss utsträckning kunna på här ifrågasatt

sätt utlämnas till fodervårdar till nytta både för statsverket och fodervårdarna. Atminstone syntes det önskvärt, att försök gjordes på grundvalen av detta uppslag.

Över Civilkommissionens ifrågavarande förslag infordrades yttranden såväl av Arméförvaltningen som av de militära myndigheterna. För frågans allsidiga belysning lämnas här en sammanfattning av dessa yttrandens innehåll.

Kungl. Arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse anförde följande.

*Arméför-
valtningens
yttrande.*

»Beträffande civilkommissionens förslag, att en del av de vid armén årligen utrangerade hästarna fortfarande skulle för statsverkets behov bibehållas för att ersätta de under vissa perioder för armén genom lejning anskaffade hästarna, vilka utrangerade hästar efter civilkommissionens mening borde emellan dessa perioder till lantbrukare, särskilt småbrukare, i deras näring utackorderas, är detta principiellt mycket tilltalande, då enligt det samma statsverket ej allenast skulle kunna, i likhet med vad som med rätta bör äga rum i fråga om gammal utrustning, fullt slita ut de omfördälda hästarna utan även ständigt och särskilt vid mobilisering till sitt förfogande äga tillgång på en avsevärd del behövligen, i militärt bruk invanda hästar. Det lär emellertid lätt inses, att den av civilkommissionen härvidlag funna utvägen icke skulle föra till det avsedda målet, då varken i fred än mindre i krig den mycket krävande dragtjänst, som måste fordras av de behövligen lejda eller utskrivna hästarna, verkligen kan tillgodoses med arméns gamla, såsom uttjänta och nedbrutna, kasserade stamhästar.

För småbrukare lämpa sig i deras näring för övrigt ingalunda ädla, uttjänta, nervösa ridhästar, vilka *dels* för att icke omedelbart alldeles förfalla kräva helt annan utfodring och vård, än en småbrukare kan åstadkomma och *dels*, för att icke ställa till olycka oftast fordra en körsven med större vana, än som i regel kan påräknas hos småbrukarens familjemedlemmar, då han själv vanligen av andra bestyr hindras vara sin egen kusk.

Försök att ersätta lejda hästar med kronan tillhöriga hästar pågå för närvarande vid Wendes artilleriregemente, där för besparingar å regementets lejningsanslag på grund av Eders Kungl. Maj:ts beslut den 15 september 1911 för regementets behov inköpts *unga draghästar*, som utackorderas den tid, de icke för regementets exercis erfordras. Hitintills hava dessa i mycken liten skala bedrivna och ännu icke avslutade försök lämnat ett i vissa avseenden gynnsamt resultat, men kan detta system

naturligtvis icke med någon säkerhet bedömas förr än efter flerårig tillämpning.

Härvid bör också beaktas, att ett dylikt system möjligen kan med goda resultat tillämpas vid ett truppförband, förlagt till Skåne med dess täta befolkning och utmärkta kommunikationer, men att detsamma med all säkerhet måste visa sig ur kostnadssynpunkt omöjligt för ett truppförband, förlagt under för tillämpningen av hästutackordering mindre gynnsamma förhållanden.»

Övriga myndigheters yttranden.

Övriga myndigheter, som yttrat sig över civilkommissionens förslag, anse i allmänhet, att förslaget genomförande näppeligen skulle medföra någon större nytta, enär de utrangerade hästarna i allmänhet vore så förbrukade, att de icke i någon större utsträckning kunde användas i militär tjänst. De ställa sig dock i de flesta fall icke avvisande mot, att ett försök göres för att vinna erfarenhet i saken.

Allmänt anmärkes, att civilkommissionen beräknat antalet för utackordering och fortsatt användande lämpliga hästar alldeles för högt.

Remonteringsstyrelsen anför härutinnan: »Truppförbanden äga rätt att i ersättning för avgången bland stamhästar årligen erhålla ett antal remonter uppgående till 9 % av stamhäststyrkan. I dessa 9 % ingår även ersättning för på grund av sjukdom eller olycksfall döda eller dödade hästar. Det antal hästar, vilka såsom kasserade försäljas, uppgår därför icke till 9 % av stamhäststyrkan. Enligt truppförbandens redogörelse för avgången bland stamhästarna (icke omfattande rusthållshästar) för år 1910 uppgick antalet »störtade» hästar till ungefär $\frac{1}{3}$ av årets avgång och under år 1911 till mer än halva avgången. Det antal hästar, som försäljas, kommer därför icke på långt när att uppgå till det av civilkommissionen beräknade eller hela ersättningsprocenten.»

Angående artilleriets utrangerade hästar framhålles, att dessa i allmänhet icke vidare lämpa sig för militär tjänst.

Vid Svea artilleriregemente hade under åren 1910 och 1911 utrangerats och försålts 33 hästar, därav 16 till omedelbar nedslaktning. Av de övriga 17 voro 2 till ridning och körning oanvändbara på grund av istadighet och de övriga behäftade med kroniska hältor och icke användbara för det ändamål, varför regementet lejer hästar.

Vid Wendes artilleriregemente hade under åren 1909—1911 av 71 utrangerade hästar endast 25 kunnat säljas till fortsatt bruk och dessa kunna i regel ej vidare användas vid artilleriet.

Vid Norrlands artilleriregemente hade under en följd av år endast ett fåtal hästar sålts till fortsatt bruk, under det att allra största antalet

utrangerade hästar avyttrats för nedslaktning. Detta vore enligt regementschefens åsikt det riktigaste tillvägagångssättet. En häst borde i regel ej kasseras förrän han till följd av hög ålder eller sjukdom blivit obrukbar vid truppförbandet.

Chefen för Smålands artilleriregemente uppger, att hästar vid regementet icke kasseras förrän de i allmänhet äro nästan komplett oanvändbara. Av 1911 års kassation, utgörande 13 hästar, hade alla måst säljas till slakt.

Chefen för Göta trängkår upplyser, att vid kåren sedan 1904 blott en häst sålts till fortsatt bruk. Vid Skånska trängkåren hade intill 1909 alla kasserade hästar nedslaktats.

Chefen för Östgöta trängkår förmäler, att kvalitén hos de vid kåren kasserade hästarna varit sådan, att rätt stora svårigheter nog skulle mött att åt dem anskaffa fodervärdar.

Chefen för Göta ingenjörkår meddelar, att vid kåren under senaste tio åren endast en häst försålts (ett sto till avel).

Angående vid kavalleriet utrangerade hästars brukbarhet inhämtas ur de avgivna yttrandena följande.

Av de vid Livgardet till häst under åren 1908—1911 utrangerade hästarna hade i medeltal årligen 23 ansetts böra nedslaktas, under det att blott 20 kunnat säljas till fortsatt användande och i genomsnitt ej betingat högre pris än i medeltal 200 kronor. Den begränsade brukbarhet, sistnämnda hästar kunde äga, uppnåddes ofta nog först efter en långvarig viloperiod och ginge lätt förlorad vid den ringaste överansträngning.

Sekundchefen för Livregementets dragoner anför, att största antalet kasserade hästar försåldes till slakt samt att de övriga blott i undantagsfall ägde eller kunde efter en period av vila nå en brukbarhet, som motsvarade de krav, vilka ställdes på den lejda hästen.

Sekundchefen för Livregementets husarer anser, att användning av gamla kasserade ridhästar till verkliga draghästar för tunga lass skulle leda till djurplågeri och dåligt resultat med avseende på arbetsprestation.

Chefen för Smålands husarregemente yttrar, att det utan tvivel bland de kasserade hästarna funnes rätt många, som dugde till körhästar, fastän de ej lämpade sig för ridbruk.

Enligt chefens för Kronprinsens husarregemente åsikt vore de utrangerade hästarna i allmänhet behäftade med sådana fel, att de ej kunde vidare användas för härens behov men väl för långsamt åkerbruksarbete å mjuk mark. En mindre del borde kunna användas för att göra kompanichefer vid infanteriet beridna.

Chefen för Norrlands dragonregemente förmenar, att en del kasse-

rade hästar kunde användas som ridhästar för en del av härens officerare med vederlikar, som under längre eller kortare tid av året samt vid mobilisering borde göras beridna.

Beträffande de från kavalleriet utrangerade hästarnas användbarhet såsom draghästar uttalas allmänt farhåga, att de icke lämpade sig för sådant ändamål. De flesta av dem vore icke inkörda och de som vore det eller kunde inköras, bleve i allmänhet icke gärna några goda körhästar, fyllande de krav, som måste sättas på draghästar till kanoner och packvagnar. En användning av dylika mindervärdiga hästar skulle bliva till men för övningarnas rationella bedrivande.

Från många håll erinras, att till jordbrukare utackorderade hästars användning vid truppförbanden skulle till tiden sammanfalla med den, då fodervärdarna bäst behövde dem.

Chefen för Östgöta trängkår framkastar tanken, att kavalleriets utrangerade, icke inkörda hästar kunde för inkörning lämnas till trängkåren, innan de utlämnades till fodervärdarna.

Åtskilliga chefer påpeka, att utrangerade hästar kunde vid truppförbanden komma till användning såsom körhästar för utförandet av allehanda i truppförbandens hushållning erforderliga körslor, för vilka nu icke obetydliga summor utbetalades. Utgifterna under åtskilliga anslag skulle härigenom kunna avsevärt nedbringas.

Chefen för Göta trängkår och en skvadronschef vid Norrlands dragonregemente föreslå, att för främjande av den inhemska hästaveln till avel lämpliga ston bland de utrangerade hästarna på vissa villkor skulle överlämnas till hästuppfödare.

Vid det av chefen för Norrlands dragonregemente avgivna yttrandet finnes bifogat ett utlåtande i frågan av regementets veterinär, som anför, att kavalleriets utrangerade hästar aldrig kunde bliva starka och pålitliga draghästar på grund av deras kroppsbyggnad, lynne och dressyr. De hästar, som kunde köras, vore användbara endast till lättare körslor. Användes de till tungkörning, bleve de snart förstörda och odugliga till allt arbete, beroende på att de kroniska sjukdomar i ledgångar och senor, som utgjorde den vanligaste kassationsorsaken, vid större ansträngningar ytterst lätt komme igen. Vid Norrlands dragonregemente hade på varje skvadron en eller flera av de därför bäst lämpade hästarna inkörts för att vid behov användas till förekommande körslor. På försök hade dessa hästar vid fälttjänstövningar använts såsom draghästar för regementets packvagnar, men efter en eller annan dag nästan undantagslöst visat sig odugliga därtill och måst utbytas mot vanliga draghästar. Dock kunde de bästa av de

kasserade hästarna användas till ridning för sådan personal inom hären, som icke vore i behov av absolut förstklassiga hästar.

Jämväl Tredje försvarsberedningen har till behandling upptagit civilkommissionens förslag om fortsatt användning för härens räkning av utrangerade stamhästar och funnit detsamma värt allt beaktande. Med *nuvarande tillvägagångssätt* för tilldelning av remonter åt de beridna truppförbanden samt utrangering av äldre stamhästar hände det nämligen ganska ofta, särskilt vid kavalleriet, att hästar av jämförelsevis god beskaffenhet kasserades och försåldes. De nya remonter, s. k. ersättningsremonter, som skulle tillföras truppförbanden, överlämnades till dessa i regel på eftersommaren före regementsövningarnas början. De stamhästar åter, som skulle ersättas av de nya remonterna, utrangerades först efter det regementsövningarna ägt rum och omedelbart efter dessas slut. Följden av detta tillvägagångssätt hade blivit, att truppförbanden, vilka icke kunde på förhand så noggrant fixera, huru många hästar som vid regementsövningarnas avslutande vore att anse såsom för truppförbandens militära övningar icke vidare brukbara, uppgåve sitt årsbehov av ersättningsremonter till det enligt gällande bestämmelser högst tillåtna antalet eller nio procent av stamhäststyrkan enligt stat. Då detta antal ersättningsremonter tillfördes truppförbanden redan innan regementsövningarna ägt rum, måste efter desammas slut kasseras ett lika stort antal äldre hästar, även om de kassabla hästarna icke uppginge till detta antal. Det hände därför icke så sällan, att ganska goda hästar måste utrangeras. Olämpligt vore ju också, att kassationen ägde rum omedelbart efter regementsövningarnas avslutande, då hästarna i gemen efter de mycket ansträngande övningarna givetvis vore i dålig kondition. Det hade också visat sig, att hästar, som utrangerats och försålts, efter omsorgsfull behandling under en kortare viloperiod åter kommit i god kondition och varit fullt användbara under ett flertal år. Det hade till och med givits exempel därpå, att utrangerade stamhästar ånyo kommit i kronans bruk såsom lejda hästar. Enligt beredningens tanke vore det därför en fråga av synnerlig vikt, huruledes utrangeringen av stamhästar och dessas fortsatta användning vid hären skulle ordnas.

Tredje försvarsberedningens yttrande.

Beredningen hade inhämtat, att inom ett par främmande arméer sådana hästar, som med hänsyn till vissa truppslags speciella behov av hästar av fullgod beskaffenhet icke ansåges kunna vidare med fördel därstädes komma till användning, överflyttades till andra truppslag, där anspråken på erforderliga hästars beskaffenhet icke kunde vara så stora som vid först anmärkta truppslag.

Inom *tyska armén* tillginge det härutinnan på följande sätt.

Hästar, som bleve så sjuka eller så svårt skadade, att det kunde antagas, att de ej vidare kunde bliva tjänstbara och att kostnaden för deras vård och helande ej stode i rimligt förhållande till deras blivande försäljningsvärde, kunde nedslaktas. De hästar, som till följd av mottagande av remonter bleve övertaliga vid truppförbanden, utmönstrades och, så vida de icke nedslaktades eller övertoges av andra truppförband eller mot betalning överlätos till officerare eller andra, såldes å offentlig auktion. Detta ägde rum om hösten, i regel dagen efter truppförbandens återkomst från övningarna, men, då sådan icke förekomme, senast den 15 september. I regel såldes endast de hästar, som till följd av sjukdom eller skada voro oanvändbara eller icke ansåges kunna begagnas vid större truppövningar.

Vid utmönstringen iakttoges följande:

a) hästar, vilka till följd av sjukdom vore så otjänliga till vidare arbete, att deras användning måste anses såsom djurplågeri, såldes icke utan nedslaktades;

b) vid ridskolor utmönstrade hästar kunde, om de lämpade sig därför, mot betalning överlämnas till beridna kompaniofficerare vid vissa fottrupper. Detsamma gällde undantagsvis ryttmästare och kaptener vid ridande artilleriet under vissa angivna förhållanden;

c) av de hästar, som utmönstrades vid kavalleriregementena, ägde kavalleritelegrafskolorna i första hand att uttaga de bästa;

d) bland kavalleriets i övrigt samt fältartilleriets utmönstrade hästar utvaldes hästar till maskingevärsavdelningar (ridhästar), fotartilleriets och vissa tekniska truppers anspanssavdelningar samt trängtruppförbanden;

e) från fältartilleriskjutskola utmönstrade hästar kunde tilldelas vissa andra artilleristiska formationer;

f) sedan de under c)—e) angivna formationerna gjort sitt val bland de utmönstrade hästarna, ägde andra trupper att åt sig utvälja användbara hästar;

g) därefter ägde lantgendarmeriet att mot betalning övertaga för detsamma erforderliga och lämpliga hästar;

h) slutligen uttoges bland de utmönstrade hästarna för beridna och icke beridna truppförband behövliga körhästar, s. k. Krümperpferde, med vilka utfördes de i truppförbandens hushållning förekommande körlorna såsom framforsling av foder, bröd och andra förplägnadsartiklar, iståndsättande och underhåll av exercisfält, ridbanor etc., verkställande av transporter mellan kaserner och bangårdar. Dessa hästar upptoges icke i truppförbandens stater. Vid de icke beridna truppförbanden beräknades

för körsolorna viss gottgörelse. Mot betalning finge dessa hästar användas även av annan truppdel än den vartill de hörde samt av på orten befintliga militära förvaltningsmyndigheter för tjänstekörslor. Officerare ägde mot betalning taga dem i anspråk för enskilt bruk i vissa angivna hänseenden. Utan avgift kunde underofficerare tillåtas begagna dylika hästar för visst enskilt bruk. All för hästarnas användning inflytande ersättning ginge till en särskild kassa, ur vilken bestredes utgifter för hästarnas underhåll, anskaffning och underhåll av fordon m. fl. kostnader, som hade samband med hästarnas användning.

Beredningen hade *införskaffat redogörelser beträffande antalet vid svenska arméns truppförband under femårsperioden 1908—1912 störtade och utrangerade stamhästar*, ävensom uppgifter, dels å huru många av de utrangerade hästarna, som försålts till slakt och till fortsatt bruk och dels å försäljningsprisen.

Antalet störtade och utrangerade hästar utgjorde under hela femårsperioden respektive 466 och 2,271. Av sistnämnda antal blevo 1,162 försålda utan villkor, varemot ifråga om 1,109 vid försäljningen gjordes det förbehåll, att de skulle nedslaktas. Försäljningssumman för de 1,162 hästarna utgjorde 234,067 kronor och för de 1,109 78,007 kronor 95 öre. Medelpriset för de förra var alltså 201 kronor 43 öre och för de senare 70 kronor 34 öre. För de under perioden störtade hästarna inflöt ett belopp av 8,059 kronor 94 öre.

Under ett vart av periodens fem år hade alltså, i medeltal uttryckt, försålts utan villkor om nedslaktning 232 hästar. Härvid vore dock att märka, att antalet stamhästar under perioden undergått en successiv ökning för att uppnå det genom 1901 års härordning fastställda antalet av 9,396 hästar. Vid slutet av ett vart av periodens fem år var stamhöstantalet, rusthållshästar inberäknade, följande: 1908 7,759, 1909 8,078, 1910 8,378, 1911 8,516 och 1912 8,639. Under 1913 ökades antalet till 8,756 och vid 1914 års slut skulle stamhöstantalet utgöra 8,876. Såsom förut framhållits vore vid 1914 års slut det genom 1901 års härordning bestämda antalet stamhästar fyllt med undantag därav, att det för ett vart av de två stora skånska kavalleriregementena återstode att anskaffa 200 hästar samt för fältartilleriets haubitsbatterier 120 hästar eller tillsammans 520 hästar. Då antalet utrangerade hästar vore beroende av den totala stamhöststyrkan, rönnte medeltalet utrangerade hästar givetvis inverkan av den successiva höjningen av stamhöstantalet. Ökningen av sagda antal under 1913 och 1914 borde förty berättiga till att räkna med ett årligt medeltal utrangerade hästar, som kunde säljas utan villkor om nedslaktning, av minst 240.

Beredningen ansåge, att dessa hästar borde för fortsatt användning överföras till de truppslag inom hären, som icke i allo hade behov av hästar av samma godhet som kavalleriet och artilleriet, eller till infanteriet, ingenjörtrupperna och trängen. De borde fördelas med 84 till infanteriet, 36 till ingenjörtrupperna och 120 till trängen. De hästar, som överfördes till förstnämnda två truppslag, avsåges skola användas huvudsakligen som ridhästar; de åter som tilldelades trängen skulle kunna brukas både såsom rid- och körhästar.

II. De sakkunnigas yttrande.

1. Utbyte av lejda hästar vid hären mot inköpta.

Att det för kronan i allmänhet skulle ställa sig ur ekonomisk synpunkt mera fördelaktigt att inköpa hästar än att leja sådana, ifall man blott hade att med varandra jämföra inköps- och lejningskostnaderna, är lätt att påvisa. Men saken ter sig annorlunda, när man därjämte måste taga hänsyn till kostnaderna för hästarnas underhåll under den del av året, då de icke behöva tagas i anspråk för truppförbandens övningar. Det är givetvis möjligheterna att inskränka dessa kostnader till ett minimum, som utgöra förutsättningen för att lejningen av hästar skall kunna utbytas mot inköp.

De vid Wendes artilleriregemente anställda försöken att under tiden mellan regementsövningarna utackordera hästarna till fodervärdar, synas hittills hava slagit väl ut. Efterfrågan å sådana hästar har varit vida större än tillgången, och inga anmärkningar hava ännu försports över hästarnas skötsel och användning hos fodervärdarna. Utan tvivel kan detta gynnsamma resultat till stor del hava berott därpå, att i Skåne är användningen för och behovet av hästar särdeles stor. Det hade därför varit synnerligen önskvärt, om några erfarenheter stått till buds ifråga om utackordering av hästar även inom andra delar av landet. Men ehuru så icke är förhållandet, torde man dock kunna ha anledning att förmoda, att i allmänhet utackorderingssystemet även där skulle visa sig fördelaktigt. I hela mellersta Sverige är efterfrågan å hästar för lantbruks- och andra ändamål ganska stor. Och även i Norrland torde det vara möjligt att mellan tiderna för deras inställande vid truppförbanden placera ett avsevärt antal hästar hos enskilda personer, som behöva dylika, särskilt för vinterkörslor av olika slag.

Farhågan för att hästarna icke skulle erhålla tillräckligt omsorgsfull behandling och omvårdnad under utackorderingen lär icke behöva till-

mätas alltför stort avseende. I Skåne, där före 1902 utackordering av kavallerihästar ägde rum i ganska stor omfattning, lyckades det i allmänhet att erhålla goda fodervärdar. Visserligen voro förhållandena därvidlag i så måtto fördelaktigare, att, då dessa hästar icke fingo användas till annat än ridning och lättare körslor, så blevo de underkastade jämförelsevis mindre ansträngning under det att i fråga om artillerihästarna inga sådana inskränkningar i bruket torde behöva ifrågakomma. Genom intagande i utackorderingskontrakten av bestämmelser om skadeståndsskyldighet från fodervärdens sida, ifall hästen befinnes vanvårdad, samt genom noggrann tillämpning av denna bestämmelse, torde tillräcklig garanti erhållas för att de utackorderade hästarna bliva väl skötta och behandlade.

De sakkunniga anse sig alltså kunna principiellt tillstyrka, att utbyte av lejda hästar mot inköpta hästar må äga rum icke blott vid artilleriregementena utan även vid alla andra truppförband, som hava behov av ökat antal hästar under vissa övningar och för sådant ändamål hittills fått använda lejning, i den mån det låter sig göra att utan avsevärda kostnader för kronan utackordera de inköpta hästarna till fodervärdar under tiden mellan övningsperioderna.

De nu för handen varande omständigheterna synas föranleda till det antagande, att övergången från lejningssystemet till det nu ifrågasatta torde bliva synnerligen lätt. Då emellertid hithörande förhållanden äro av hemlig natur, hava de sakkunniga i särskild skrivelse närmare yttrat sig härom.

Uppgiften inskränker sig för närvarande till en utredning rörande sättet att hålla de förefintliga hästarna uppe i erforderligt antal. Denna angelägenhet torde emellertid tillsvidare böra endast provisoriskt ordnas. Hela frågan befinner sig ännu, även vad Skåne vidkommer, i viss mån på experimentets stadium, och i övriga delar av landet finnas inga som helst erfarenheter i fråga om tillämpningen. Att redan nu definitivt besluta, att all hästlejning vid hären skall för framtiden upphöra och i stället egna hästar användas, anse de sakkunniga därför icke tillrådligt.

Följande tillvägagångssätt synes däremot kunna förordas, nämligen: *att föreskrifter meddelas därom, att avtal skola, i den mån så låter sig göra, träffas med enskilda personer om emottagande av sådana kronans hästar, som äro avsedda att ersätta lejda hästar, för utfodring och användning mellan övningarna i huvudsaklig överensstämmelse med därför vid Wendes artilleriregemente tillämpade bestämmelser;*

att, i den mån de för närvarande i kronans ägo befintliga hästar, som äro avsedda att ersätta lejda sådana, avgå eller eljest behov av hästlejning uppkommer, avtal träffas med vederbörande hästägare om rätt för

kronan att inköpa lejd häst, samt att, därest uppgörelse om hästarnas utackordering på nyss angivet sätt kan ske, dylika inköp i lämplig omfattning äga rum; samt

att kostnaderna såväl för besiktning av de utackorderade hästarna, som ock för inköp av nya hästar ävensom för bestridande av gottgörelse åt fodervärdar, därest sådan befinnes oundgängligen erforderlig, anvisas från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, vilket anslag alltså under nuvarande benämning och med oförändrat belopp bör bibehållas, intill dess visshet vunnits om möjligheten att genomföra detta system.

2. Utrangerade stamhästars fortsatta användning vid hären.

*Antalet ut-
rangerade
hästar, som
fortfarande
äro använd-
bara vid
hären.*

Vid klargörandet av denna fråga synes i första hand böra utredas, huru stort antal av de årligen utrangerade stamhästarna är användbart för fortsatt bruk vid hären. Av den tabell över de vid härens beridna truppförband under femårsperioden 1908—1912 utrangerade stamhästar, vilken såsom bil. 6 finnes fogad till detta betänkande, framgår, att av 2,271 kasserade hästar mer än hälften eller 1,162 försåls utan villkor om nedslaktning. Jämför man förhållandet mellan hela antalet kasserade samt utan villkor försålda hästar vid de olika truppslagen, finner man, beträffande kavalleriet, att av 1,465 kasserade hästar 883 eller omkring 60 % och vid artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen av 806 hästar 279 eller något över 34 % kasserats utan förbehåll om nedslaktning, och vad särskilt trängen beträffar, att av 92 kasserade hästar endast 22 eller något över 25 % försåls utan villkor.

Nu torde det emellertid vara otvivelaktigt, att en avsevärd del av dessa utan förbehåll sålda hästar ingalunda varit av den beskaffenhet, att de lämpat sig för vidare bruk vid hären utan endast för körslor o. d. av lättare slag.

Vad särskilt artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen vidkommer, så torde få anses givet, att från dessa truppslag utrangerade hästar i regeln äro oanvändbara ej endast för ridbruk utan även och i lika hög grad till körning. Ovan anförda statistik talar för detta antagandes riktighet. Man torde därför vara berättigad fastslå, att *fortsatt användbarhet för till militärt bruk utrangerade stamhästar endast kan förutsättas hos vissa av de vid kavalleriregementena kasserade hästarna.*

Under den ovannämnda femårsperioden kasserades vid kavalleriet utan förbehåll om nedslaktning sammanlagt 883 hästar eller i medeltal 177 hästar årligen. Enligt 1914 års härordning skall antalet stamhästar vid kavalleriet utgöra 6,160, vartill enligt 1915 års riksdags beslut komma 303 stamhästar för kavalleriets officerare och veterinärer. Sammanlagda stam-

hästantalet kommer alltså att uppgå till 6,463.*) Om man av skäl, som de sakkunniga nedan närmare angiva, beräknar, att av dessa hästar omkring 10 % årligen måste utrangeras, kommer antalet kasserade kavallerihästar att varje år utgöra omkring 650.

Med tillämpning av erfarenheterna från den förut undersökta femårsperioden kan antagas, att 60 % av dessa utrangerade hästar, eller alltså högst 400 årligen, kunna försäljas utan villkor.

Att emellertid icke ens bland dessa hästar alla kunna uttagas till fortsatt militärt bruk, är givet. Huru många som kunna anses fylla därför erforderliga villkor är icke möjligt att för närvarande angiva, då statistiskt underlag för sådana beräkningar saknas. De sakkunniga anse sig emellertid kunna förslagsvis antaga, att två tredjedelar av de utan förbehåll om nedslaktning kasserade kavallerihästarna kunna fortfarande användas vid hären. Under den angivna förutsättningen, att högst 400 hästar årligen skulle kunna försäljas utan villkor, borde alltså i runt tal omkring 250 hästar kunna för varje år överflyttas från kavalleriet till andra truppslag. Denna siffra torde i själva verket visa sig ganska skiftande, ty vissa år läser hästmaterialet kunna vara mera förslitet än andra. Det är dock av mindre betydelse, om det skulle visa sig, att detta approximativt beräknade antal kommer att i verkligheten något över- eller underskridas, ty om de sakkunnigas nedan angivna förslag godkännes, kommer en dylik växling i sista hand att inverka allenast på trängens hästlejdning, vilken allt efter tillgången å kasserade kavallerihästar kommer att bli större eller mindre under olika år.

De sakkunniga övergå nu till att yttra sig rörande lämpligaste användningssättet för dessa hästar. En fortsatt användning vid kavalleriet är utesluten med hänsyn till kraven på *fältduglighet*. Om än hästarna ett eller annat år kunde befinnas lämpade för lättare tjänst, såsom för rekryter under första utbildningsperioden o. s. v., så är just orsaken till deras utrangering i regeln att söka i den omständighet, att de icke hålla ut den hårdare påfrestning, som fälttjänstutbildningen och framför allt fältförhållandena medför. Av kavalleriets hästmateriel kräves ovillkorligen förmåga att med fältpackning i hastiga takter i terräng och i hinderströdd mark tillryggalägga längre sträckor. Att kvarhålla visserligen till ridbruk

Användningssättet för de utrangerade kavallerihästarna.

*) 6 × 620 (fördelningskavalleriet)	= 3,720
2 × 1,100 (Skånska husar- och dragonregementena)	= 2,200
Norrbottnens kavallerikår	= 240
Stamhästar för officerare, fänrikar och veterinärer (285 + 18)	= 303

Summa 6,463

användbara hästar, vilka icke fylla fältduglighetskraven, skulle vara liktydigt med att avsevärt sänka skvadronernas *effektiva* numerär.

Av enahanda skäl torde en överföring av ifrågavarande hästar till artilleriet och ingenjörtrupperna knappast vara tillräddlig. Vid dessa trupp-
slags rörelser i fält göra sig ofta rent taktiska, av stridshandlingen på-
kallade krav gällande, med vilka ofta följa långa förflyttningar i hastiga
takter, ställande hårda prov på hästmaterialet. Härav följer, att även freds-
övningarna kräva kraftigare och uthålligare hästar, än vad de utrangerbara
kavallerihästarna kunna förväntas vara.

Vid *infanteriet* och *trängen* torde däremot en del av de för kaval-
leribruk ej längre lämpliga hästarna kunna finna fortsatt användning.

Vad beträffar *infanteriet*, skall enligt 1914 och 1915 års riksdags-
beslut vid varje regemente finnas en grupp om 28 stamhästar. Av dessa
hästar äro 10 avsedda för regementschefen, regementsofficerare, regements-
kvartermästaren och adjutanter, under det att av återstoden 12 beräknas
för kompanicheferna och 6 för kulsprutekompaniet. På de för regements-
staben avsedda stamhästarna komma att ställas ganska stora krav ifråga
om kraft och uthållighet, varför dessa måste vara av god kvalitet. För
de återstående 18 hästarna torde däremot i regeln ej ifrågakomma längre
hastiga förflyttningar, särskilt i terräng, än att bättre utrangerade kaval-
lerihästar kunna motsvara fordringarna. Särskilt om de sakkunnigas här
nedan framställda förslag rörande höjning av kassationsprocenten vid ka-
valleriet varder godkänt, kommer beskaffenheten av de utrangerade kavalleri-
hästarna att förbättras, varigenom möjligheterna ökas att bland dessa uttaga
för ändamålet fullt användbara.

Under förutsättning att *trängens* nuvarande remontering i huvudsak
bibehålles, synes en överföring även till detta truppslag av en del utav de vid
kavalleriet utrangerade, men för militärt bruk fortfarande användbara häst-
arna med viss fördel kunna låta sig göra.

Mot överföringen framhålles från *trängen*, att dessa äldre ridhästar
bereda svårigheter vid inkörningen, samt att de ej hålla ut vid tyngre kör-
ning, och dessa invändningar torde icke kunna jävas. Förnämsta skälet till mot-
ståndet mot en sådan överflyttning torde dock vara farhågan att se remon-
teringen, såsom skedde före 1904, lagd uteslutande på sådan grund, vilket
visade sig ur många synpunkter olämpligt.

Men under den ovan angivna förutsättningen av bibehållen remon-
tering av det huvudsakliga stamhästbehovet ställa sig förhållandena väsent-
ligt annorlunda. I de från kavalleriet överförda hästarna erhöles *träng-*
kärerna ett *tillskott* till nuvarande stamhästmaterial. Detta senare måste
nu i dess helhet tjäna så vitt skilda ändamål som ridutbildning åt

såväl rekryter som övrig personal, utbildning i körning ävensom utförande av vanliga »körslor».

De från kavalleriet överförda hästarna kunna finna användning i främsta rummet till ridutbildning särskilt för rekryterna, vilken ställer mindre krav på hästmaterialet, och sannolikt även för annan personal. En ej ringa del torde lämpa sig för lättare körning och därvid finna användning vid körundervisningen. Om ock svårigheter kunna uppstå vid dessa hästarnas inkörning, synes detta ej vara endast till olägenhet, särdeles då de komma till användning vid utbildningen av underbefäl till instruktörer i körning.

Härigenom skulle vid trängkårens redan under fredsutbildningen en viss *specialisering* av hästmaterialet kunna äga rum, med en del mera uteslutande avsedd för ridbruk och en annan för körbruk, vilket synes vara till fördel för såväl utbildningen som hästmaterialet. En ekonomisk besparing torde även kunna ernås, då vissa för trängtrupperna avsedda remonter kunde inköpas uteslutande till körbruk, betingande lägre inköpspris.

Mot invändningen, att dessa till kavalleribruk ej fullt användbara hästar icke heller motsvara trängens krav på ridhästar må anföras, att om också för vissa officerare vid trängen kan erfordras liknande förflyttningsförmåga som för övriga beridna officerare, så ställas dock icke samma krav på flertalet av personalen, som vid tjänsten i fält är fast bunden vid fordonskolonnerna, såsom sektionschefer, o. s. v. Av denna personal fordras endast undantagsvis förflyttningar i terräng och i väsentligen hastigare takt än den vari kolonnen rör sig. Dessa fordringar torde de från kavalleriet överlämnade hästarna i regeln kunna fylla.

Vid trängkårens förekomma, utom den rena lektionskörningen, även en del lättare körslor, till vilka de från kavalleriet överflyttade hästarna delvis kunna användas.

De sakkunniga anse sig på grund av det ovan anförda kunna förorda, att vid kavalleriet *utrangerade hästar, vilka äro lämpliga för fortsatt militär användning, skola överföras till infanteriet och trängen.*

Söker man verkställa en beräkning rörande *fördelningen* mellan infanteriet och trängen av de hästar, som årligen skulle överlämnas från kavalleriregementena till nämnda truppslag, måste man först klargöra, huru lång tid sålunda överförda hästar kunna fortfarande antagas vara användbara. Med hänsyn till såväl den ålder, som ifrågasvarande hästar i allmänhet äga, som den grad av förslitning, de redan varit utsatta för, synes man ej kunna beräkna längre tjäntsbarhetsperiod för desamma än i medeltal tre år.

Fördelningen mellan infanteriet och trängen av de utrangerade kavallerihästarna.

Årsbehovet för infanteriet låter sig då fastställa på följande sätt.

Enligt vad ovan är visat, torde 18 hästar vid varje infanteriregemente utan olägenhet kunna utgöras av utrangerade kavallerihästar. Hela behovet av dylika hästar vid infanteriet är alltså 504.*) Därest dessa omsättas med en tredjedel varje år, kommer årsbehovet av dylika hästar att utgöra 168 eller 6 vid varje infanteriregemente.

Av de omkring 250 årligen utrangerade kavallerihästarna, som enligt förut angivna beräkningsgrunder antagits vara användbara till fortsatt bruk vid hären, återstå alltså omkring 80 för trängen, eller 10—15 för varje trängkår. Om dessa hästar likaledes antagas vara fortfarande brukbara i tre år, kommer stamhäststyrkan vid trängen, som enligt 1914 års härordning skall utgöra 54 vid varje trängkår, att ökas med mer än hälften.

Fråga uppstår då, huruvida och i vad mån denna tillökning medger någon minskning av det antal hästar vid trängen, som enligt härordningen skall där förefinnas.

Denna fråga kan till en början ses ur ekonomisk synpunkt. Enligt den inom 1914 års generalskommission verkställda beräkningen av medelkostnaden för en remont, dels vid insättande i nummer och dels efter avslutande av fullständig dressyr, vilken finnes intagen såsom bilaga 3 till de sakkunnigas förut avgivna betänkande och förslag angående hästhållningen för officerare vid armén, representerar en remont efter erhållen fullständig dressyr i genomsnitt en kostnad av 1,759 kr. 50 öre, varvid den ersättning, som kan tillkomma staten vid hans försäljning såsom utrangerad frånräknats. Antager man — med hänsyn till nu tillämpad kassationsprocent — att en stamhäst är tjänstduglig under 11 år, motsvarar denna remonteringskostnad en annuitet av 214 kronor 55 öre. Detta är alltså den årliga kostnad, som besparas statsverket, om man i stället för att inköpa och dressera en remont insätter en äldre stamhäst i nummer.

Enligt samma beräkning som nyss åberopats, utgör medelkostnaden för underhåll av en stamhäst under ett år 424 kr. 50 öre. Den besparade årliga remonteringskostnaden räcker alltså till att bestrida halva underhållskostnaden för en stamhäst. Detta innebär, att det ur *ekonomisk synpunkt* kan anses väga lika, om man vid ett truppförband håller visst antal stamhästar, som remonterats vid truppförbandet, eller 1¹/₂ gång så många hästar, som överförts från annat truppförband.

Frågan gäller sedermera, om de från annat truppförband överflyttade, där utrangerade stamhästarna hava samma *nyttighetsvärde* som remonterade stamhästar till ett 33 % mindre antal. Härom kunna givetvis åsikterna

*) $28 \times 18 = 504$.

vara delade, men de sakkunniga anse för sin del, att, ifall den specialisering av hästmaterialet, varom ovan talats, genomföres vid trängen, det icke skall lända tjänstedugligheten därstädes till men, därest inom viss gräns dylikt utbyte i nämnda proportion äger rum. Var denna gräns bör dragas, kan likaledes utgöra föremål för olika meningar, men då de sakkunniga för sin del antaga, att åtminstone 2 av de årligen från kavalleriet till varje trängkår överförda hästarna kunna vara fullt dugliga att fylla kravet på ridhästar vid trängen, och att alltså under en treårsperiod sex f. d. kavallerihästar kunna tagas i utbyte mot remonterade stambästar, så kan i det nu föreliggande fallet stambästarnas antal minskas med fyra.

De sakkunniga anse alltså att, om den föreslagna överföringen av hästar från kavalleriet till trängen kan äga rum, antalet stambästar vid varje trängkår kan minskas från 54 till 50. I detta sammanhang bör erinras, att stallutrymmet vid trängen medgiver uppställandet av 56 hästar vid varje kår.

Om 6 av de överförda hästarna vid varje trängkår avses för att ersätta minskningen i stambäststyrkan, återstå 25—30 hästar såsom ersättning för motsvarande antal *lejda hästar*. Då efter härordningens genomförande ett antal av 4,000 hästlejningsdagar anses behövliga vid varje trängkår samt hästlejning beräknats äga rum under 100 dagar varje år, kan genom överförande från kavalleriet av nämnda antal utrangerade hästar hästlejningsdagarnas antal vid trängen minskas med omkring 50 %. Skulle det framdeles — vare sig såsom regel eller under särskilda år — visa sig att flera än 250 av de vid kavalleriet kasserade hästarna kunna fortfarande användas för militärt bruk, bör överskottet tillföras nu ifrågavarande kategori, och hästlejningen vid trängen alltså ytterligare kunna minskas.

Nu ifrågavarande hästar böra givetvis, på sätt ovan föreslagits, utackorderas mellan övningstiderna. Såsom chefen för Östgöta trängkår i sitt ovan åberopade yttrande över civilkommissionens framställning föreslagit, torde de emellertid böra vid trängen inköras, innan de överlämnas till fodervärdarna.

Vad beträffar kostnaderna för de åtgärder, som stå i samband med nu föreslaget tillvägagångssätt för utnyttjande av de vid kavalleriet utrangerade hästarna, inskränka sig dessa till utgifter, dels för hästarnas transporter till vederbörande truppförband och dels för eventuell gottgörelse åt fodervärdar och för besiktningar under den tid, de hästar, vilka skola ersätta lejda, äro utackorderade. Ifrågavarande kostnader torde, i vad de avse transport av hästar, som skola ersätta stambästar, böra bestridas från re-
monteringsanslaget och i andra fall från lejningsanslaget, så länge detta bibehålles i sin nuvarande form.

På grund av vad sålunda blivit anført, få de sakkunniga föreslå:

att, fördelningen mellan infanteriet och trängen av de vid kavalleriet utrangerade hästarna må ske i den ordningen, att årligen först 168 hästar tilldelas infanteriet med 6 för varje regemente, samt därefter återstoden överföres till trängen;

*att antalet stamhästar vid varje trängkår, för vilkas ersättande re-
montering i vanlig ordning får ske, minskas från 54 till 50;*

*att av de till trängen överflyttade hästarna årligen 2 hästar tilldelas
varje trängkår såsom ersättning för minskat antal stamhästar samt åter-
stoden lika fördelas mellan trängkårerna för att ersätta lejda hästar;*

*att de till trängen överförda hästarna, som skola ersätta lejda
hästar, må mellan övningstiderna utackorderas till fodervärdar, på sätt de
sakkunniga här ovan (sid. 20) föreslagit;*

*att för bestridande av gottgörelse åt fodervärdarna, därest sådan blir
oundgängligen nödvändig, och för besiktning av de utackorderade hästarna
särskilda medel måtte ställas till vederbörande truppförbands förfogande
från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar; samt*

*att kostnaderna för transport av utrangerade hästar vid kavalleriet
till andra truppförband måtte få bestridas från remonteringsanslaget i den
mån nämnda hästar äro avsedda att ersätta stamhästar samt eljest från
anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar.*

3. Remonteringen vid hären.

Innan de sakkunniga avsluta sitt betänkande rörande de ämnen, som utgjort föremål för deras överläggningar, anse de sig böra framhålla, att vissa förändringar i hittills vedertagna eller beslutade grunder för remonteringen vid hären synas vara av behovet påkallade.

Sedan längre tid tillbaka har beräknats, att i medeltal 9 % av stamhästarna vid de beridna truppslagen för varje år skulle utrangeras och ersättas av remonter. Denna beräkningsgrund skulle emellertid enligt 1914 års senare riksdags beslut icke tillämpas i fråga om kulsprutetropparnas hästar. Enligt riksdagens uttalade mening borde nämligen de för kulsprutetjänsten erforderliga hästarna kunna erhållas genom att äldre hästar, vilka eljest skulle hava utrangerats, kvarhöllas vid regementena, vadan hästanskaffningen för kulspruteavdelningarna icke borde föranleda någon ökning av remontbehovet.

*Remonte-
ring av
hästarna vid
kavalleriets
kulsprute-
troppar.*

Emellertid ger erfarenheten vid handen, att kulsprutetjänsten vid *kavalleriet* är av en för hästmaterialet ytterst slitande natur. De taktiska krav, som måste ställas å kulsprutetropparna, framför allt deras flankerande ingripande, medför nödvändigheten av terrängförflyttningar i hastigare takter. Framforslandet av såväl kulsprutor som ammunition vid kavalleriets kulspruteförband sker nämligen i motsats till vad förhållandet är vid infanteriet medelst packhästar, och det är allmänt känt, att en packhäst vid bärande av enahanda döda vikt, som motsvaras av en ryttares, underkastas långt hårdare ansträngning än den ridna hästen. Följden av att kulsprutehästarna icke finge i vanlig ordning remonteras bleve därför sannolikt den, att antingen kulspruteavdelningarna icke kunde utbildas i enlighet med de krav, som taktiska fördringar uppställa, eller ock att hästmaterialet komme att förslitas i sådan grad, att dess effektiva numerär väsentligt minskades.

De sakkunniga anse av dessa skäl, att de för kulsprutetropparna vid kavalleriet avsedda hästarna böra remonteras på samma sätt som övriga hästar vid detta truppslag.

Men det är icke blott ifråga om kulsprutetropparnas hästar som remonteringen vid kavalleriet bör ske efter delvis förändrade grunder, utan jämkningar erfordras även med hänsyn till 1915 års riksdags beslut rörande hästhållningen för officerare samt vid bifall till de sakkunnigas förslag rörande användande av utrangerade hästar vid hären.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års senare riksdag angående ny härordning (sid. 314 o. f.) skulle vid infanteriet uppsättas ett visst antal stamhästar, dels för att göra regementskvartermästare, regimentsadju-

tanter och kompanichefer beridna, dels ock för att förse kulsprutekompanierna med hästar. Det för ett infanteriregemente erforderliga antalet stambästar beräknades på följande sätt:

för 1 regementskvartermästare	1 häst
» 4 regementsadjutanter	4 hästar
» 12 kompanichefer	12 »
» kulsprutekompaniet	6 »

Summa 23 hästar.

Av dessa hästar skulle de 17 förstnämnda uttagas från kavalleriet, och de för kulsprutekompaniet avsedda 6 hästarna avlämnas från artilleriet. Till infanteriets 28 regementen skulle alltså överföras sammanlagt ($28 \times 17 =$) 476 hästar från kavalleriet och ($28 \times 6 =$) 168 hästar från artilleriet. Då infanteristambästens tjänstetid beräknas till åtta år, skulle infanteriet årligen mottaga 60 hästar från kavalleriet och 21 hästar från artilleriet. Med hänsyn därtill, att ifrågavarande hästar borde hava en ålder av åtta år, då de avlämnades till infanteriet, och alltså förut hava varit i tjänst vid kavalleriet eller artilleriet i fyra år, behövde remonteringen för desamma icke ske efter fulla antalet avlämnade hästar, utan beräknades behovet av årlig ersättning för dem allenast till 44 vid kavalleriet och 16 vid artilleriet eller tillhopa 60 remonter.

I detta förslag gjorde riksdagen ingen annan ändring än att ytterligare fyra stambästar skulle vid varje infanteriregemente avses för överstelöjtnanten och majorerna. Härigenom tillkommo ($28 \times 4 =$) 112 stambästar. Rörande remonteringen av dessa hästar gjorde riksdagen icke något särskilt uttalande, vadan den torde böra beräknas på vanligt sätt eller efter 9 % avgång, och alltså tillkommo härigenom 10 remonter för infanteriets behov (se bil. 7).

Såsom de sakkunniga ovan (sid. 24—25) föreslagit, böra de 18 hästar vid infanteriregementena, som äro avsedda för kompanicheferna och kulsprutekompanierna, uttagas bland bättre utrangerade kavallerihästar. Behov av remontering för dessa hästar, tillhopa ($28 \times 18 =$) 504, erfordras alltså icke, om detta förslag godkännes. I dylik händelse förfaller ock beslutet om uttagning av infanteriets kulsprutehästar från artilleriet, och det blir allenast kavalleriet, som får förse infanteriet med hästar.

Sedan ovannämnda 18 hästar för varje infanteriregemente ur nu ifrågavarande synpunkt lämnats ur räkningen, återstår för kavalleriet att tillhandahålla infanteriet på grund av 1914 års riksdags beslut 9 hästar för regementsofficerare, regementskvartermästare och regementsadjutanter, varjämte enligt 1915 års riksdags beslut om hästhållningen för officerare bör beräknas ytterligare en stambäst för regementschefen, eller alltså 10 hästar per regemente och sammanlagt 280 hästar för infanteriet i dess helhet.

Härtill kommer, likaledes enligt 1915 års riksdags beslut, nedan-
nämnda antal hästar för följande personalgrupper m. fl. nämligen:

för generalitetsstaten	26 hästar
» generalstaben	41 »
» artilleristaben	1 »
» kommandantsstaten	4 »
» undervisningsverken	6 »
» arméfördelningsstabernas reservgrupper	30 »
	<hr/> Summa 108 hästar.

Av ovanstående hästar beräknas 1 stamhäst för vardera general-
fälttygmästaren, chefen för Fortifikationen, chefen för artilleri-
staben samt chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan skola
avlämnas från respektive truppslag, eller tillsammans 4 »

Återstår 104 hästar.

Lägges här till infanteriets 280 »
utgör hela antalet 384 hästar,
vilka de sakkunniga anse böra avlämnas från kavalleriet.

Samtliga ifrågavarande hästar torde av samma skäl, som anförts i Kungl.
Maj:ts ovannämnda proposition om ny härordning (sid. 314), böra vara av
åtta års ålder, då de avlämnas från kavalleriet, samt beräknas vara tjänst-
bara i ytterligare åtta år. Kavalleriet skulle alltså enligt denna beräk-
ningsgrund hava att årligen avlämna ($384 : 8 =$) 48 åttaåriga stamhästar.

Då dessa hästar skola hava varit i tjänst vid kavalleriet från tiden
för regementsövningarnas början det år, hästarna uppnått fyra års ålder,
till tiden efter regementsövningarnas slut, då de såsom åttaåriga avlämnas
till infanteriet eller ovannämnda personalgrupper m. fl., har kavalleriet haft
användning av dessa hästar i fullt fyra år. Sedan ifrågavarande system
tillämpats i fyra år kommer alltså kavalleriet att hava en grupp av ($48 \times 4 =$)
192 hästar, som vid successivt uppnående av åtta års ålder skola disponeras
för andra ändamål, och följaktligen böra ersättas av 48 remonter årligen.

Kavallerihästarnas antal kommer att utgöra följande:

skvadronsstamhästar	6,000
kulsprutehästar	160
stamhästar för kavalleriets officerare och fänrikar	285
stamhästar för kavalleriets veterinärer	18

eller sammanlagt 6,463.

Av dessa måste ovannämnda 192 hästar remonteras med 48 om året 192;

återstå alltså 6,271

hästar att remontera enligt vanliga grunder.

Kassationsprocenten har hittills varit 9 %. Det har emellertid länge ansetts önskvärt, att en något högre kassation kunde medgivas för kavalleriet. För detta truppslags krigsberedskap och fältduglighet skulle det vara av mycket stor betydelse, att hästmaterialet något hastigare kunde föryngras, och då det nu befunnits möjligt att tillgodogöra andra delar av hären de hästar, som visserligen måste anses vara mindre lämpliga vid kavalleriet, men dock äro fullt användbara för mindre krävande uppgifter, så skulle en utsträckt kassation vid kavalleriet medföra, att såväl detta truppslags som infanteriets och trängens därifrån erhållna hästar bleve i genomsnitt av bättre beskaffenhet.

De sakkunniga hava verkställt jämförelse mellan kostnaderna för remonteringen samt hästhållningen för officerarna å ena sidan enligt 1914 års härordning samt å andra sidan enligt 1915 års riksdags beslut och de sakkunnigas nu framlagda förslag (bil. 7), varav inhämtas, att, även om kassationsprocenten för kavalleriets nu ifrågavarande 6,271 hästar höjes från 9 till 10 % och alltså jämväl kulsprutetropparnas hästar få omsättas efter samma grund, likväl en kostnadsminskning av 299,818 kronor uppkommer.

Under sådana förhållanden tveka de sakkunniga icke att föreslå,
att från kavalleriet efter genomförd härordning årligen skall avlämnas sammanlagt högst 48 åttååriga stamhästar till följande personalgrupper m. m. nämligen: generalitetsstaten, generalstaben, kommandantsstaten, undervisningsverken, arméfördelningsstabernas reservgrupper och infanteriet; samt

att beträffande statsanslaget till remontering m. m. vid armén beräkningen av ersättningsremonter till kavalleriet efter genomförd härordning med ändring av hittills tillämpade grunder skall bestämmas sålunda, att å 6,271 stamhästar beräknas 10 %, varjämte kavalleriet ytterligare skall tilldelas ersättningsremonter motsvarande det antal åttååriga stamhästar, som enligt ovan skall avlämnas.

Vad åter beträffar den ytterst obetydliga tillökningen i remonteringen vid artilleriet och ingenjörtrupperna, vilken dessa truppslag komma att få vidkännas genom avlämningen av stamhästar:

för artilleriet till: generalfälttygmästaren, cheferna för artilleristaben och artilleri- och ingenjörhögskolan med inalles 3 hästar; samt för ingenjörtrupperna till: chefen för fortifikationen med 1 häst;

synes denna icke vara av natur att påkalla ökning i remonteringen utöver nu utgående 9 % för här omnämnda truppslag.

4. Sammanfattning.

Såsom ovan är närmare utvecklat, föreslå de sakkunniga

1. Angående utbyte av lejda hästar vid hären mot inköpta

att utbyte av lejda hästar mot inköpta må äga rum icke blott vid artilleriregementena utan även vid alla andra truppförband, som hava behov av ökat antal hästar under vissa övningar och för sådant ändamål hittills fått använda lejning, i den mån det låter sig göra att utan avsevärda kostnader för kronan utackordera de inköpta hästarna till fodervärdar under tiden mellan övningsperioderna;

att föreskrifter meddelas därom, att avtal skola, i den mån så låter sig göra, träffas med enskilda personer om emottagande av sådana kronans hästar, som äro avsedda att ersätta lejda hästar, för utfodring och användning mellan övningarna i huvudsaklig överensstämmelse med därför vid Wendes artilleriregemente tillämpade bestämmelser;

att, i den mån de i kronans ägo befintliga hästar, som äro avsedda att ersätta lejda sådana, avgå eller eljest behov av hästlejning uppkommer, avtal träffas med vederbörande hästägare om rätt för kronan att inköpa lejd häst, samt att, därest uppgörelse om hästarnas utackordering på nyss angivet sätt kan ske, dylika inköp i lämplig omfattning äga rum;

att kostnaderna såväl för besiktning av de utackorderade hästarna, som ock för inköp av nya hästar ävensom för bestridande av gottgörelse åt fodervärdar, därest sådan befinnes oundgängligen erforderlig, anvisas från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, vilket anslag alltså bör bibehållas, intill dess visshet vunnits om möjligheten att genomföra detta system.

2. Angående utrangerade stamhästars fortsatta användning vid hären:

att vid kavalleriet utrangerade hästar, vilka äro lämpliga för fortsatt användning vid hären, skola överföras till infanteriet och trängen;

att fördelningen mellan infanteriet och trängen av de vid kavalleriet utrangerade hästarna må ske i den ordning, att årligen först 168 hästar tilldelas infanteriet med 6 för varje regemente, samt därefter återstoden överföres till trängen;

att antalet stamhästar vid varje trängkår, för vilkas ersättande remontering i vanlig ordning får ske, minskas från 54 till 50;

att av de till trängen överflyttade hästarna årligen 2 hästar tilldelas varje trängkår såsom ersättning för minskat antal stamhästar samt återstoden lika fördelas mellan trängkårerna för att ersätta lejda hästar;

att de till trängen överförda hästarna, som skola ersätta lejda hästar, må mellan övningstiderna utackorderas till fodervärdar på sätt de sak-kunniga här ovan (sid. 20) föreslagit;

att för bestridande av gottgörelse åt fodervärdarna, därest sådan blir oundgängligen nödvändig, och för besiktning av de utackorderade hästarna särskilda medel måtte ställas till rederbörande truppförbands förfogande från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar; samt

att kostnaderna för transport av utrangerade hästar vid kavalleriet till andra truppförband måtte få bestridas från remonteringsanslaget i den mån nämnda hästar äro avsedda att ersätta stamhästar samt eljest från anslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar.

3. Angående remonteringen vid hären:

att från kavalleriet efter genomförd härordning årligen skall avlämnas sammanlagt högst 48 åttååriga stamhästar till följande personalgrupper m. m., nämligen generalitetsstaten, generalstaben, kommandantsstaten, undervisningsverken, arméfördelningsstabernas reservgrupper och infanteriet; samt

att beträffande statsanslaget till remontering m. m. vid armén beräkningen av ersättningsremonter till kavalleriet efter genomförd härordning, med ändring av hittills tillämpade grunder skall bestämmas sålunda, att å 6,271 stamhästar beräknas 10 %, varjämte kavalleriet ytterligare skall tilldelas ersättningsremonter motsvarande det antal åttååriga stamhästar, som enligt ovan skall avlämnas.

BILAGOR.

utvisande medelkostnaden per dag för hästlejning vid artilleri

	År 1909.			År 1910.			År 1911.			År 1912.		
	Lejnings-dagar.	Lejnings-kostnad.		Lejnings-dagar.	Lejnings-kostnad.		Lejnings-dagar.	Lejnings-kostnad.		Lejnings-dagar.	Lejnings-kostnad.	
A. Artilleriet.												
Svea artilleriregemente . . .	12,810	38,173	80	20,144	67,078	52	16,142	57,304	10	14,456	53 135	62
Göta > . . .	25,116	45,937	92	16,412	59,575	56	16,705	56,295	85	18,438	58,947	—
Wendes > . . .	32,688	64,154	40	42,396	95,584	68	24,161	77,073	59	23,219	61,278	16
Norrlands > i Östersund	18,107	48,101	22	14,931	45,989	70	16,656	43,632	—	12,792	32,919	74
Norrlands > i Boden . .	—	—	—	5,705	24,938	20	5,747	21,599	25	3,132	11,612	40
Upplands artilleriregemente .	16,650	38,836	80	16,680	56,921	90	17,051	48,765	86	17,975	47,094	50
Smålands > . . .	19,403	34,149	28	26,081	56,334	96	19,087	46,954	02	20,025	47,859	75
Gottlands artillerikår	3,776	8,892	—	2,916	8,808	—	2,651	5,440	60	4,298	8,398	—
Boden-Karlsborgs artill.-reg:te	900	5,310	—	900	4,482	—	975	4,218	75	1,104	4,603	50
Positionsartilleriregementet . .	5,836	20,717	80	9,116	27,618	80	17,916	33,662	60	19,650	29,486	45
Karlsborgs artilleribataljon .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	905	3,601	90
B. Ingenjörtrupperna.												
Svea ingenjörkår	11,635	30,138	55	11,301	23,122	02	11,310	17,599	—	12,155	20,254	20
Göta >	8,490	13,004	10	9,758	13,171	88	13,964	16,222	66	13,100	20,950	56
Fälttelegrafkåren	7,962	17,360	38	7,370	16,186	40	12,461	17,223	28	8,904	16,893	52
Bodens ingenjörkår	439	2,352	50	—	—	—	1,854	3,081	23	1,147	3,666	96
C. Trängen.												
Svea trängkår	980	3,763	42	1,800	2,643	69	4,725	3,978	29	8,788	7,621	77
Göta >	970	4,790	—	2,600	2,876	75	5,017	3,800	—	9,308	6,485	—
Norrlands >	3,327	12,934	33	1,641	8,356	37	939	4,461	45	2,800	7,029	06
Skånska trängkåren	1,200	3,684	74	960	2,688	—	3,087	3,785	21	7,330	7,189	29
Västmanlands trängkår	912	4,052	—	1,300	9,699	92	3,675	3,784	59	5,800	6,790	58
Östgöta trängkår	1,960	3,907	67	1,607	2,592	40	4,200	4,037	27	5,938	7,461	83

b 1 å

ingenjörtrupperna och trängen under femårsperioden 1909—1913.

År 1913.			Summa under åren 1909—1913.			I medeltal för åren 1909—1913.			Medel- kostnad per häst- lejnings- dag.		Anteckningar.
Lej- nings- dagar.	Lejnings- kostnad.		Lej- nings- dagar.	Lejnings- kostnad.		Lej- nings- dagar.	Lejnings- kostnad.				
23,684	62,502	08	87,236	278,194	12	17,447	55,638	82	3	19	
21,280	71,649	60	97,951	292,405	93	19,590	58,481	19	2	99	
28,820	70,385	40	151,284	368,476	23	30,257	73,695	24	2	43	
14,124	31,925	50	76,610	202,628	16	15,322	40,525	63	2	64	
4,447	12,957	30	19,031	71,107	15	4,758	17,776	79	3	74	
20,650	59,265	50	89,006	250,884	56	17,801	50,176	91	2	82	
21,347	51,232	80	105,943	236,530	81	21,188	47,306	16	2	23	
4,957	11,189	—	18,598	42,727	60	3,719	8,545	52	2	30	
3,046	9,381	34	6,925	27,994	84	1,385	5,598	97	4	04	
24,840	31,919	25	77,358	143,404	90	15,471	28,680	98	1	85	
900	3,339	—	1,805	6,940	90	902	3,470	45	3	73	
15,780	35,176	80	62,181	126, 0	57	12,456	25,238	11	2	03	
15,267	21,794	84	60,579	85,144	04	12,115	17,028	81	1	41	
10,518	15,498	54	47,215	83,162	12	9,443	16,632	42	1	76	
2,386	8,295	50	5,826	17,396	19	1,456	4,349	05	2	99	
5,542	6,847	50	21,835	24,854	67	4,367	4,970	93	1	14	
8,771	5,983	—	26,666	24,034	75	5,333	4,806	95	—	90	
4,118	8,314	51	12,825	41,095	72	2,565	8,219	14	3	20	
5,855	7,120	41	18,432	24,467	65	3,686	4,893	53	1	33	
7,550	7,466	09	19,237	24,797	18	3,847	4,958	63	1	29	
4,564	6,856	18	18,269	24,855	35	3,654	4,971	07	1	36	

Upp-

över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden
regementes deta-

År.	Svea artilleriregemente.								Göta artilleri-			
	Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d				Lejnings- period.	A n t a l		
		dag.	hästar.	häst- dag.	per dag.	Summa.	per dag.	Summa.		dag.	hästar.	häst- dag.
1909.	12/7—7/10	88	63	5,544	2	98	16,521	12	11/8—8/10	120	54	6,480
	27/8—7/10	42	172	7,266	2	98	21,652	68	11/6—26/8	77	108	8,316
	—	—	—	—	—	—	—	—	26/8—8/10	44	180	7,920
	—	—	—	—	—	—	—	—	7/9—8/10	32	75	2,400
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	12,810	—	—	38,173	80	Summa	—	—	25,116
1910.	14/7—9/10	88	63	5,544	3	33	18,461	52	15/8—10/10	57	89	5,073
	6/9—9/10	34	330	11,220	3	33	37,362	60	12/9—10/10	29	391	11,339
	20/9—9/10	20	169	3,380	3	33	11,225	40	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	20,144	—	—	67,078	52	Summa	—	—	16,412
1911.	12/8—12/10	62	63	3,906	3	55	13,866	30	7/8—12/10	67	75	5,025
	5/9—12/10	38	229	8,702	3	55	30,892	10	11/9—12/10	32	365	11,680
	24/9—12/10	19	186	3,534	3	55	12,545	70	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	16,142	—	—	57,304	10	Summa	—	—	16,705
1912.	16/8—8/10	54	45	2,430	2	64	6,415	20	21/8—8/8	49	52	2,548
	5/9—8/10	34	269	9,146	3	77	34,480	42	8/8—9/10	63	80	5,040
	21/9—8/10	18	160	2,880	4	25	12,240	—	9/9—9/10	31	350	10,850
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	14,456	—	—	53,135	62	Summa	—	—	18,438
1913.	3/8—10/10	130	100	13,000	2	63·9	34,307	—	25/8—13/10	111	40	4,440
	9/9—10/10	32	216	6,912	2	63·9	18,240	77	31/7—12/10	75	66	4,950
	18/9—10/10	23	164	3,772	2	63·9	9,954	31	15/9—12/10	29	410	11,890
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	23,684	—	—	62,502	08	Summa	—	—	21,280

Bil. 2.

gift

1909—1913 vid *fältartilleriregementena å fastlandet* med undantag av Norrlands artilleri-
chement i Boden.

regemente.				Wendes artilleriregemente.							
Kostnad				Lejnings- period.	Antal			Kostnad			
per dag.		Summa.			dagar.	hästar.	häst- dagar.	per dag.		Summa.	
2	18	14,126	40	$\frac{12}{7} - \frac{7}{10}$	88	258	22,704	1	59	36,099	36
1	12	9,313	92	$\frac{30}{8} - \frac{7}{10}$	39	256	9,984	2	81	28,055	04
2	18	17,265	60	—	—	—	—	—	—	—	—
2	18	5,232	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	45,937	92	Summa	—	—	32,688	—	—	64,154	40
3	63	18,414	99	$\frac{18}{7} - \frac{11}{10}$	86	156	13,416	1	53	20,526	48
3	63	41,160	57	$\frac{31}{8} - \frac{11}{10}$	42	690	28,980	2	59	75,058	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	59,575	56	Summa	—	—	42,396	—	—	95,584	68
3	37	16,934	25	$\frac{4}{9} - \frac{10}{10}$	27	653	24,161	3	19	77,073	59
3	37	39,361	60	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	56,295	85	Summa	—	—	24,161	—	—	77,073	59
2	—	5,096	—	$\frac{9}{6} - \frac{9}{10}$	129	21	2,709	2	64	7,151	76
3	15	15,876	—	$\frac{1}{8} - \frac{9}{10}$	70	21	1,470	2	64	3,860	80
3	50	37,975	—	$\frac{3}{9} - \frac{9}{10}$	38	580	19,040	2	64	50,265	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	58,947	—	Summa	—	—	23,219	—	—	61,278	16
3	32	15,740	80	$\frac{5}{8} - \frac{12}{10}$	128	65	8,320	2	47	19,750	40
3	32	16,434	—	$\frac{3}{9} - \frac{12}{10}$	41	500	20,500	2	47	50,635	—
3	32	39,474	80	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	71,649	60	Summa	—	—	28,820	—	—	70,385	40

År.	Norrlands artilleriregemente.								Upplands artilleri-			
	Lejnings-period.	A n t a l			K o s t n a d				Lejnings-period.	A n t a l		
		dag.	hästar.	häst-dagar.	per dag		Summa.			dag.	hästar.	häst-dagar.
1909.	1/7—28/9	90	90	8,100	1	74	14,094	—	2/7—28/9	89	90	8,010
	29/7—28/9	62	24	1,488	2	24	3,333	12				
	20/8—28/9	40	200	8,000	3	47	27,760	—	24/8—28/9	36	240	8,640
	10/9—28/9	13	20	260	5	70	1,482	—				
	16/9—28/9	13	5	65	4	90	313	50				
	16/9—28/9	13	2	26	6	—	156	—				
	17/9—28/9	12	14	168	5	70	957	60				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Summa	—	—	18,107	—	—	48,101	22	Summa	—	—	16,650
1910.	2/2—16/2	15	1	15	3	95	59	25	10/8—10/10	62	90	5,580
	2/2—16/2	15	15	225	4	95	1,113	75				
	6/3—14/3	9	99	891	7	—	6,237	—	12/9—10/10	30	370	11,100
	25/7—2/10	70	66	4,620	1	93	8,916	60				
	29/8—2/10	35	234	8,190	3	09	25,307	10				
	18/9—2/10	15	66	990	4	40	4,356	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Summa	—	—	14,931	—	—	45,969	70	Summa	—	—	16,680
1911.	1/3—12/3	12	88	1,056	5	80	6,124	80	1/8—12/10	73	72	5,256
	4/7—1/10	90	72	6,480	1	73	11,210	40	8/9—12/10	35	337	11,795
	26/8—1/10	38	240	9,120	2	89	26,356	80				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Summa	—	—	16,656	—	—	43,692	—	Summa	—	—	17,051
1912.	4/3—13/3	10	73	730	5	49	4,007	70	22/7—9/10	80	100	8,000
	4/3—13/3	10	2	20	4	—	80	—	5/9—9/10	35	285	9,975
	8/7—4/10	89	48	4,272	1	62	6,920	64				
	31/8—4/10	35	222	7,770	2	82	21,911	40				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Summa	—	—	12,792	—	—	32,919	74	Summa	—	—	17,975
1913.	25/2—9/3	13	60	780	4	85	3,783	—	21/7—12/10	84	100	8,400
	16/6—2/10	109	48	5,232	2	10.9	11,034	29	8/9—12/10	35	350	12,250
	25/8—2/10	39	208	8,112	2	10.9	17,108	21				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Summa	—	—	14,124	—	—	31,925	50	Summa	—	—	20,650

Bil. 2 (forts.).

regemente.				Smålands artilleriregemente.							
Kostnad				Lejnings- period.	Antal			Kostnad			
per dag.		Summa.			dagar.	hästar.	häst dagar.	per dag.		Summa.	
2	32	18,792	—	1/6—7/10	128	72	9,216	1	76	16,220	16
2	32	20,044	80	28/8—7/10	40	143	5,720	1	76	10,067	20
—	—	—	—	22/9—7/10	15	101	1,515	1	76	2,666	40
—	—	—	—	5/6—16/7	41	72	2,952	1	76	5,195	52
—	—	38,836	80	Summa	—	—	19,403	—	—	34,149	28
3	49	19,474	20	1/6—11/10	132	62	8,184	2	16	17,677	44
3	49	37,447	70	1/9—11/10	40	341	13,640	2	16	29,462	40
—	—	—	—	26/9—11/10	15	87	1,305	2	16	2,818	80
—	—	—	—	4/6—15/7	41	72	2,952	2	16	6,376	32
—	—	56,921	90	Summa	—	—	26,081	—	—	56,334	96
2	86	15,032	16	1/6—12/10	133	25	3,325	2	46	8,179	50
2	86	33,733	70	4/9—12/10	38	300	11,400	2	46	28,044	—
—	—	—	—	27/9—12/10	15	94	1,410	2	46	3,468	60
—	—	—	—	9/6—20/7	41	72	2,952	2	46	7,261	92
—	—	48,765	86	Summa	—	—	19,087	—	—	46,954	02
2	62	20,960	—	3/6—10/10	129	32	4,128	2	39	9,865	92
2	62	26,134	50	2/9—10/10	38	300	11,400	2	39	27,246	—
—	—	—	—	26/9—10/10	15	103	1,545	2	39	3,692	55
—	—	—	—	31/5—11/7	41	72	2,952	2	39	7,055	28
—	—	47,094	50	Summa	—	—	20,025	—	—	47,859	75
2	87	24,108	—	4/6—13/10	131	50	6,550	2	40	15,720	—
2	87	35,157	50	4/6—13/10	39	261	10,179	2	40	24,429	60
—	—	—	—	29/9—13/10	119	14	1,666	2	40	3,998	40
—	—	—	—	30/6—10/7	41	72	2,952	2	40	7,084	80
—	—	59,265	50	Summa	—	—	21,347	—	—	51,232	80

U p p

över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperiod
fästningsartilleriet samt

År.	Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.							G o t t l a n d s				
	Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d				Lejnings- period.	A n t a l		
		daggar.	hästar.	häst- daggar.	per dag.	Summa.	per dag.	Summa.		daggar.	hästar.	häst- daggar.
1909.	—	—	—	—	—	—	—	—	29/7 — 8/10	190	20	3,800
	—	—	—	—	—	—	—	—	20/7 — 8/10	71	50	3,550
	—	—	—	—	—	—	—	—	15/9 — 6/10	20	57	1,140
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	—	—	—	—	—	Summa	—	—	8,490
1910.	25/7 — 2/10	70	32	2,240	2	96	6,630	40	15/2 — 8/10	234	18	4,212
	29/8 — 2/10	35	27	945	5	—	4,725	—	20/7 — 6/10	80	54	4,320
	29/8 — 2/10	35	72	2,520	5	39	13,582	80	19/9 — 8/10	19	54	1,026
	—	—	—	—	—	—	—	—	31/5 — 18/12	200	1	200
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	5,705	—	—	24,938	20	Summa	—	—	2,916
1911.	15/3 — 18/3	4	20	80	4	74	379	20	29/6 — 11/10	104	12	1,248
	25/7 — 3/10	71	30	2,130	2	87	6,113	10	11/7 — 11/10	92	6	552
	1/9 — 3/10	33	105	3,465	4	23	14,656	95	15/8 — 11/10	57	1	57
	25/9 — 28/9	4	18	72	6	25	450	—	6/9 — 11/10	35	22	770
	—	—	—	—	—	—	—	—	2/10 — 5/10	3	8	24
	Summa	—	—	5,747	—	—	21,599	25	Summa	—	—	2,651
1912.	19/2 — 2/3	12	42	504	5	20	2,620	80	1/7 — 4/10	95	21	1,995
	29/2 — 2/3	8	11	88	5	20	457	60	8/7 — 4/10	88	4	352
	5/9 — 6/10	32	32	1,024	3	97	4,065	28	10/7 — 4/10	86	3	258
	21/9 — 6/10	16	16	256	3	97	1,016	32	11/7 — 4/10	85	1	85
	29/7 — 6/10	70	18	1,260	2	74	3,452	40	1/8 — 4/10	64	1	64
	Summa	—	—	3,132	—	—	11,612	40	31/8 — 4/10	34	38	1,292
1913.	24/3 — 9/3	14	24	336	3	72	1,249	92	1/7 — 11/10	112	25	2,800
	1/9 — 1/10	31	31	961	3	87	3,719	07	6/9 — 11/10	35	15	525
	1/7 — 1/10	93	30	2,790	2	33.9	6,525	81	11/9 — 11/10	30	40	1,200
	6/9 — 1/10	26	15	390	3	75	1,462	50	29/9 — 11/10	12	23	276
	—	—	—	—	—	—	—	—	29/9 — 11/10	12	13	156
	Summa	—	—	4,447	—	—	12,957	30	Summa	—	—	4,957

Bil. 3.

gift

1909—1913 vid Norrlands artilleriregementes detachment i Boden, Gottlands artillerikår, Positionsartilleriet.

artillerikår.				Karlsborgs artilleribataljon.							
Kostnad				Lejnings- period.	Antal			Kostnad			
per dag.		Summa.			dagar.	hästar.	hästdagar.	per dag.		Summa.	
—	79	3,002	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	69	5,999	50	—	—	—	—	—	—	—	—
3	59	4,092	60	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	13,094	10	Summa	—	—	—	—	—	—	—
—	64	2,695	68	—	—	—	—	—	—	—	—
1	50	6,480	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	70	3,796	20	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	8,808	—	Summa	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5,440	60	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	5,440	60	Summa	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	16/9 — 8/10	23	31	713	3	98	2,837	74
—	—	—	—	27/9 — 8/10	12	16	192	3	98	764	16
—	—	8,398	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	8,398	—	Summa	—	—	905	—	—	3,601	90
—	—	—	—	23/9 — 11/9	14	32	448	3	71	1,662	08
—	—	9,422	—	29/9 — 11/10	13	34	442	3	71	1,639	82
—	—	—	—	2/10 — 11/10	10	1	10	3	71	37	10
4	—	1,104	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	25	663	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	11,189	—	Summa	—	—	900	—	—	3,339	—

År.	Boden-Karlsborgs artilleriregemente.								Positionsartillerirege-				
	Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d				Lejnings- period.	A n t a l			
		dag.	hästar.	häst- dag.	per dag.	Summa.	dag.	hästar.		häst- dag.			
1909.	19/8 — 4/9	15	28	420	5	90	2,478	—	31/7 — 3/9	35	36	1,260	
	14/9 — 30/9	15	32	480	5	90	2,832	—	11/8 — 9/9	24	64	1,536	
	—	—	—	—	—	—	—	—	20/9 — 8/10	19	160	3,040	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	900	—	—	5,310	—	Summa	—	—	5,836	
1910.	18/8 — 3/9	15	30	450	4	98	2,241	—	28/8 — 10/10	105	8	840	
	29/8 — 8/10	15	30	450	4	98	2,241	—	2/8 — 10/10	70	40	2,800	
	—	—	—	—	—	—	—	—	22/8 — 10/10	50	62	3,100	
	—	—	—	—	—	—	—	—	21/9 — 10/10	20	70	1,400	
	—	—	—	—	—	—	—	—	1/10 — 8/10	8	73	584	
	Summa	—	—	900	—	—	4,482	—	Summa	—	—	9,116	
1911.	14/3 — 19/3	5	15	75	5	37	402	75	1/1 — 14/10	287	4	1,148	
	19/6 — 2/9	15	30	450	4	24	1,908	—	13/8 — 12/10	214	4	856	
	23/9 — 7/8	15	30	450	4	24	1,908	—	18/7 — 9/10	84	44	3,696	
	—	—	—	—	—	—	—	—	3/8 — 8/10	67	128	8,576	
	—	—	—	—	—	—	—	—	23/7 — 8/10	79	40	3,160	
	Summa	—	—	975	—	—	4,218	75	Summa	—	—	17,916	
1912.	27/3 — 30/3	3	18	54	4	75	256	50	1/1 — 12/10	285	6	1,710	
	12/8 — 5/9	22	30	660	4	14	2,732	40	9/1 — 10/10	275	24	6,500	
	23/9 — 6/10	13	30	390	4	14	1,614	60	18/8 — 8/10	52	150	7,800	
	—	—	—	—	—	—	—	—	17/9 — 8/10	22	40	880	
	—	—	—	—	—	—	—	—	17/9 — 8/10	22	15	330	
	Summa	—	—	1,104	—	—	4,603	50	Summa	—	—	19,650	
1913.	14/8 — 1/8	48	34	1,632	2	79	4,553	28	1/1 — 10/10	283	30	8,490	
	5/9 — 1/10	26	44	1,144	3	34	3,820	96	1/7 — 10/10	102	50	5,100	
	16/9 — 1/10	15	18	270	3	73	1,007	10	12/6 — 10/10	60	135	8,100	
	—	—	—	—	—	—	—	—	1/9 — 10/10	40	18	720	
	—	—	—	—	—	—	—	—	12/10 — 31/12	81	30	2,430	
	Summa	—	—	3,046	—	—	9,381	34	Summa	—	—	24,840	

Bil. 3 (forts.).

mentet.				A n t e c k n i n g a r
K o s t n a d				
per dag.		Summa.		
3	55	4,473	—	
3	55	5,452	80	
3	55	10,792	—	
—	—	—	—	
—	—	—	—	
—	—	20,717	80	
2	78	2,335	20	
2	78	7,784	—	
2	78	8,618	—	
2	78	3,892	—	
7	39	4,315	76	
6	98	558	40	
—	37	115	44	
—	—	—	—	
—	—	—	—	
—	—	27,618	80	
—	37	424	76	
—	69	590	64	
2	10	7,761	60	
2	10	18,009	60	
2	10	6,636	—	
—	50	240	—	
—	—	—	—	
—	—	33,662	60	
—	50	855	—	
—	57	3,705	—	
2	63	20,514	—	
2	63	2,314	40	
4	48	1,478	40	
—	25·5	619	65	
—	—	—	—	
—	—	29,486	45	
—	25·5	2,164	95	
1	97	10,047	—	
1	97	15,957	—	
3	42	2,462	40	
—	53	1,287	90	
—	—	—	—	
—	—	31,919	25	

U p p -
över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskost-

År.	S v e a I n g e n j ö r k å r .							G ö t a I n g e n -				
	Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d .			Lejnings- period.	A n t a l			
		dagars	hästar.	hästdagar.	per dag.	Summa.	dagars		hästar.	hästdagar.		
1909.	1 ¹ / ₁ — 7 ⁷ / ₁₀	280	7	1,960	—	90	1,764	—	29 ³ / ₃ — 6 ⁶ / ₁₀	190	20	3,800
	8 ¹⁰ / ₁₀ — 31 ³¹ / ₁₂	85	10	850	—	90	765	—	26 ⁷ / ₇ — 6 ⁶ / ₁₀	71	50	3,550
	8 ⁶ / ₆ — 30 ³⁰ / ₉	120	33	3,960	2	12	8,395	20	15 ⁹ / ₉ — 6 ⁶ / ₁₀	20	57	1,140
	3 ³ / ₃ — 28 ²⁸ / ₉	26	110	2,860	2	12	6,063	20	—	—	—	—
	29 ⁹ / ₉ — 30 ³⁰ / ₉	2	110	220	4	40	946	—	—	—	—	—
	13 ⁹ / ₉ — 27 ²⁷ / ₉	15	95	1,425	6	47	9,219	75	—	—	—	—
	27 ³ / ₃ — 30 ³⁰ / ₃	4	90	360	8	04	2,985	40	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	11,635	—	—	30,138	55	Summa	—	—	8,490	
1910.	1 ¹ / ₁ — 7 ⁷ / ₁₀	280	10	2,800	—	53	1,484	—	16 ² / ₂ — 8 ⁸ / ₁₀	284	18	4,212
	26 ⁵ / ₅ — 9 ⁹ / ₁₀	131	20	2,720	1	97	5,358	40	20 ⁷ / ₇ — 8 ⁸ / ₁₀	80	54	4,320
	4 ⁸ / ₈ — 18 ¹⁸ / ₈	14	16	224	1	97	441	28	19 ⁹ / ₉ — 8 ⁸ / ₁₀	19	54	1,026
	19 ⁸ / ₈ — 8 ⁸ / ₁₀	51	80	4,080	1	97	8,037	60	31 ⁵ / ₅ — 18 ¹⁸ / ₁₂	200	1	200
	9 ⁹ / ₉ — 8 ⁸ / ₁₀	30	10	300	4	—	1,200	—	—	—	—	—
	27 ⁹ / ₉ — 8 ⁸ / ₁₀	12	80	960	6	60	6,336	—	—	—	—	—
	29 ¹¹ / ₁₁ — 29 ²⁹ / ₁₃	31	7	217	1	22	264	74	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	11,301	—	—	23,123	02	Summa	—	—	9,758	
1911.	11 ¹ / ₁ — 29 ²⁹ / ₁₂	353	10	3,530	—	40	1,412	—	2 ¹ / ₁ — 30 ³⁰ / ₁₂	362	7	2,534
	16 ⁸ / ₈ — 10 ¹⁰ / ₁₀	54	25	1,350	2	40	3,240	—	2 ¹ / ₁ — 30 ³⁰ / ₁₂	362	2	724
	12 ⁹ / ₉ — 10 ¹⁰ / ₁₀	29	30	870	3	78	3,288	60	27 ⁶ / ₆ — 11 ¹¹ / ₁₀	106	80	8,480
	26 ⁹ / ₉ — 11 ¹¹ / ₁₀	16	25	400	4	73	1,892	—	28 ⁷ / ₇ — 11 ¹¹ / ₁₀	75	20	1,500
	8 ⁵ / ₅ — 20 ²⁰ / ₇	72	25	1,800	1	12	2,016	—	19 ⁹ / ₉ — 11 ¹¹ / ₁₀	22	33	726
	8 ⁵ / ₅ — 20 ²⁰ / ₇	72	30	2,160	2	04	4,406	40	—	—	—	—
	24 ⁸ / ₈ — 11 ¹¹ / ₁₀	48	25	1,200	1	12	1,344	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	11,310	—	—	17,599	—	Summa	—	—	13,964	
1912.	3 ¹ / ₁ — 29 ²⁹ / ₉	361	10	3,610	—	30	1,083	—	2 ¹ / ₁ — 30 ³⁰ / ₁₂	363	8	2,904
	8 ⁵ / ₅ — 17 ¹⁷ / ₇	71	55	3,905	—	74	2,889	70	2 ¹ / ₁ — 30 ³⁰ / ₁₂	363	2	726
	18 ⁷ / ₇ — 15 ¹⁵ / ₉	60	8	480	—	74	355	20	14 ⁵ / ₅ — 19 ¹⁹ / ₇	66	60	3,960
	14 ⁸ / ₈ — 23 ²³ / ₈	10	55	550	3	09	1,639	50	14 ⁵ / ₅ — 20 ²⁰ / ₈	98	20	1,960
	14 ⁸ / ₈ — 8 ⁸ / ₈	56	25	1,400	3	09	4,326	—	17 ⁹ / ₉ — 10 ¹⁰ / ₁₀	23	130	2,990
	13 ⁹ / ₉ — 8 ⁸ / ₁₀	26	85	2,210	4	48	9,900	80	14 ⁸ / ₈ — 21 ²¹ / ₈	7	80	560
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	12,155	—	—	20,254	20	Summa	—	—	13,100	
1913.	3 ¹ / ₁ — 29 ²⁹ / ₁₂	361	10	3,610	—	43	1,552	30	2 ¹ / ₁ — 31 ³¹ / ₅	149	12	1,788
	7 ⁵ / ₅ — 15 ¹⁵ / ₇	70	55	3,850	1	17	4,504	50	2 ¹ / ₁ — 31 ³¹ / ₅	149	2	298
	13 ⁸ / ₈ — 9 ⁹ / ₁₀	58	90	5,220	3	50	18,270	—	2 ⁵ / ₅ — 10 ¹⁰ / ₁₀	161	10	1,610
	11 ⁹ / ₉ — 1 ¹ / ₁₀	20	155	3,100	3	50	10,850	—	1 ⁶ / ₆ — 31 ³¹ / ₁₂	214	12	2,568
	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ⁶ / ₆ — 31 ³¹ / ₁₂	214	2	428
	—	—	—	—	—	—	—	—	14 ⁸ / ₈ — 18 ¹⁸ / ₇	34	70	2,380
	—	—	—	—	—	—	—	—	15 ⁶ / ₆ — 10 ¹⁰ / ₁₀	55	90	4,940
	—	—	—	—	—	—	—	—	18 ⁹ / ₉ — 10 ¹⁰ / ₁₀	22	30	660
—	—	—	—	—	—	—	—	18 ⁹ / ₉ — 2 ² / ₁₀	17	35	595	
Summa	—	—	15,780	—	—	35,176	—	Summa	—	—	15,267	

g i f t
nader under femårsperioden 1909—1913 vid ingenjörtrupperna.

j ö r k ä r.				F ä l t t e l e g r a f k ä r e n.							Anteckningar.
K o s t n a d.				Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d			
per dag.	Summa.				dag.	hästar.	hästdagar.	per dag.	Summa.		
—	79	3,002	—	3/5—10/10	160	18	2,880	1	09	3,139	20
1	69	5,999	50	11/1—7/10	269	2	538	—	91	489	58
3	59	4,092	60	20/7—19/8	30	88	2,640	2	16	5,702	40
—	—	—	—	11/9—28/9	18	72	1,296	5	37	6,959	52
—	—	—	—	18/9—10/10	22	20	440	2	16	950	40
—	—	—	—	8/10—30/12	84	2	168	—	71	119	28
—	—	13,094	10	Summa	—	—	7,962	—	—	17,360	38
—	64	2,695	68	1/1—31/12	365	4	1,460	—	40	584	—
1	50	6,480	—	2/5—10/10	160	16	2,560	2	64	6,758	40
3	70	3,796	20	3/8—28/8	21	50	1,050	2	64	2,772	—
1	—	200	—	19/9—10/10	20	115	2,300	2	64	6,072	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	13,171	88	Summa	—	—	7,370	—	—	16,186	40
—	41	1,038	94	11/1—31/12	354	4	1,416	—	38	538	08
—	47	340	28	8/5—11/10	155	41	6,355	1	12	7,117	60
1	19	10,091	20	8/5—24/8	107	30	3,210	2	04	6,548	40
1	60	2,400	—	20/9—11/10	20	74	1,480	2	04	3,019	20
3	24	2,352	24	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	16,222	66	Summa	—	—	12,461	—	—	17,223	28
—	30	871	20	2/1—31/12	362	4	1,448	—	35	506	80
—	36	261	36	6/5—9/10	155	20	3,100	—	93	2,883	—
1	80	7,128	—	3/8—9/10	66	46	3,036	1	77	5,373	72
1	80	3,528	—	18/9—9/10	20	30	600	5	75	3,450	—
1	80	5,382	—	16/9—5/10	36	20	720	6	50	4,680	—
6	75	3,780	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	20,950	56	Summa	—	—	8,904	—	—	16,893	52
—	35	625	80	3/1—30/12	362	6	2,172	—	40	868	80
—	75	223	50	6/5—11/10	159	20	3,180	1	79	5,692	20
1	39	2,237	90	24/7—22/8	30	12	360	1	77	637	20
1	39	3,569	52	23/7—11/10	81	46	3,726	1	79	6,669	54
1	39	594	92	18/9—11/10	24	30	720	1	79	1,288	80
1	39	3,308	20	1/11—30/12	60	6	360	—	95	342	—
1	39	6,866	60	—	—	—	—	—	—	—	—
1	39	917	40	—	—	—	—	—	—	—	—
5	80	3,457	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	21,794	84	Summa	—	—	10,518	—	—	15,498	54

År.	Bodens Ingenjörkår.								Anteckningar.
	Lejnings- period.	A n t a l			K o s t n a d.				
		dagar.	hästar.	hästdagar.	per dag.		Summa.		
1909.	Maj—juni	—	—	124	5	45	675	80	
	Aug.—sept.	—	—	226	5	45	1,231	70	
	Oktober	—	—	89	5	—	445	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	439	—	—	2,352	50	
1910.	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	—	—	—	—	—	
1911.	11/2—13/2	3	7	21	1) 5	45	99	—	
	20/2—25/2	6	7	42	1) 5	45	198	13	
	14/3—18/3	5	9	45	1) 5	45	228	06	
	10/3—24/3	2	5	10	1) 5	45	47	15	
	7/4—8/4	2	2	4	1) 5	45	18	86	
	19/4—25/4	—	—	17	1) 5	45	80	13	
	17/7—28/8	—	—	1,715	4	35	2,409	90	
	Summa	—	—	1,854	—	—	3,081	23	
1912.	27/8—31/8	5	19	95	3	68	359	60	
	25/8—14/8	—	—	544	2	48	1,349	12	
	15/8—31/8	15	24	360	3	68	1,324	80	
	28/8—31/8	4	13	52	4	28	222	56	
	25/9—10/10	16	6	96	4	28	410	88	
	Summa	—	—	1,147	—	—	3,666	96	
1913.	3/8—9/8	5	9	45	3	50	157	50	
	4/3—7/3	4	1	4	3	—	12	—	
	8/8—10/8	1	2	2	3	50	7	—	
	2/6—18/6	17	15	255	3	50	892	50	
	2/8—18/8	17	1	17	3	—	51	—	
	30/6—30/8	—	—	1,283	3	50	4,190	50	
	30/6—30/8	62	1	62	3	—	186	—	
	14/9—6/10	23	30	690	3	50	2,415	—	
	9/9—6/10	28	1	28	3	—	84	—	
	Summa	—	—	2,336	—	—	8,295	50	

1) Enl. bestämmelserna i kontraktet avgå kostnaderna för utfodringen.

Bil. 5.

Uppgift

Över antalet lejda hästar, lejningsperioder och lejningskostnader under femårsperioden 1909—1913 vid *trängen*.

År.	Svea Trängkår.						Göta Trängkår.						
	Period.	Antal			Kostnad per dag.	Kostnad.	Period.	Antal			Kostnad per dag.	Kostnad.	
		da-gar.	häs-tar.	häst-dagar.				da-gar.	häs-tar.	häst-dagar.			
1909.	19/9—8/10	20	49	980	3 60	3,763 42	22/2—25/2	4	10	40	3 50	140 —	
	—	—	—	—	—	—	8/8—12/8	5	30	150	5 —	750 —	
	—	—	—	—	—	—	27/9—8/10	12	65	780	5 —	3,900 —	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	980	—	3,763 42	Summa	—	—	970	—	4,790 —	
1910.	1/7—8/10	100	18	1,800	1 46,8	2 643 69	8/8—17/8	10	20	200	3 —	600 —	
	—	—	—	—	—	—	9/5—9/10	160	15	2,400	— 87	2,088 —	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	1,800	—	2,643 69	Summa	—	—	2,600	—	2,876 75	
1911.	25/4—15/10	175	27	4,725	— 84,2	3,978 29	18/4—7/10	173	29	5 017	— 75,7	3,800 —	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	4,725	—	3,978 29	Summa	—	—	5,017	—	3,800 —	
1912.	25/4—9/10	169	52	8,788	— 86,7	7,621 77	15/4—10/10	179	52	9,308	— 69,7	6,485 —	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Summa	—	—	8,788	—	7,621 77	Summa	—	—	9,308	—	6,485 —	
1913.	25/4—10/10	169	88	4 732	} 1 23,5	6,847 50	16/4—11/10	179	49	8,771	— 68,2	5,983 —	
	14/9—10/10	27	30	810			—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	5,542	—	6,847 50	Summa	—	—	8,771	—	5,983 —	

År.	Norrlands Trängkår.							Skånska Trängkåren.								
	Period.	Antal			Kostnad		Kostnad.	Period.	Antal			Kostnad		Kostnad.		
		da- gar.	häs- tar.	häst- dagar.	per dag.	per dag.			da- gar.	häs- tar.	häst- dagar.	per dag.	per dag.			
1909.	19/7—28/9	70	28	1,960	2	35	4,606	—	26/2—7/8	10	12	120	5	01	602	10
	21/7—1/8	12	4	48	6	04	290	—	4/8—5/9	33	8	264	2	28	602	—
	8/9—19/9	10	24	240	5	50	1,320	—	16/9—2/10	17	48	816	2	95	2,408	64
	8/9—28/9	19	51	969	4	80	4,651	20	—	—	—	—	—	—	—	—
	22/7—1/8	11	10	110	6	—	662	90	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	3,327	—	—	12,984	32	Summa	—	—	1,200	—	—	3,684	74
1910.	16/9—27/3	11	5	55	4	95	272	25	20/2—3/3	12	20	240	2	73	654	50
	8/6—28/8	20	24	480	3	75	1,800	—	15/9—4/10	20	36	720	2	95	2,124	—
	16/9—30/9	14	30	420	4	40	1,848	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	16/9—30/9	14	40	560	4	25	2,380	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	16/9—30/9	14	9	126	4	65	585	90	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	1,641	—	—	8,356	37	Summa	—	—	960	—	—	2,688	—
1911.	Juli	3	1	3	7	29	23	—	7/2—16/2	10	18	180	2	22	398	70
	17/9—30/9	13	72	936	4	15	3,884	30	30/5—12/10	136	19	2,907	1	06,6	3,100	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	20/9—12/10	17	19					
	Summa	—	—	939	—	—	4,461	45	Summa	—	—	3,087	—	—	3,785	21
1912.	Febr.	?	?	?	?	—	330	—	15/2—24/2	10	28	280	3	95	1,106	—
	1/8—4/10	65	42	2,730	2	01,3	5,500	—	21/6—8/10	141	50	7,050	—	75,9	5,350	—
	5/10	1	42	42	4	—	168	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Summa	—	—	2,772	—	—	7,029	06	Summa	—	—	7,330	—	—	7,189	29
1913.	26/1—2/2	7	10	70	7	86	550	—	15/2—23/2	9	36	324	3	62	1,175	—
	1/7—30/9	92	44	4,048	1	43	6,793	71	14/5—9/10	149	34	5,066	—	73	3,700	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	25/9—9/10	15	31	465	3	23	1,500	—
	Summa	—	—	4,118	—	—	8,314	51	Summa	—	—	5,885	—	—	7,120	41

Bil. 5 (forts.).

Västmanlands Trängkår.						Östgöta Trängkår.									
Period.	Antal			Kostnad per dag.	Kostnad.	Period.	Antal			Kostnad per dag.	Kostnad.				
	da- gar.	häs- tar.	häst- dagar.				da- gar.	häs- tar.	häst- dagar.						
$\frac{3}{8}$ — $\frac{24}{8}$	22	26	} 912	4	44	4,052	}	$\frac{18}{3}$ — $\frac{28}{3}$	11	14	151	3	35	506	20
$\frac{15}{9}$ — $\frac{24}{9}$	10	34						$\frac{1}{8}$ — $\frac{6}{10}$	67	27	1,809	1	78	3220	02
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	912	—	—	4,052	—	Summa	—	—	1,960	—	—	3,907	67
$\frac{20}{8}$ — $\frac{8}{10}$	50	26	1,300	2	07,7	2,699	92	$\frac{18}{2}$ — $\frac{28}{2}$	11	12	131	1	27	225	27
—	—	—	—	—	—	—	—	$\frac{19}{7}$ — $\frac{8}{10}$	82	18	1,476	1	44,5	2,332	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	1,300	—	—	2,699	92	Summa	—	—	1,607	—	—	2,592	40
$\frac{22}{5}$ — $\frac{15}{10}$	147	25	3,675	1	03	3,784	59	$\frac{30}{5}$ — $\frac{16}{10}$	140	30	4,200	—	95,4	4,007	82
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	3,675	—	—	3,784	59	Summa	—	—	4,200	—	—	4,037	27
$\frac{2}{2}$ — $\frac{11}{2}$	10	12	120	} 1	17	6,790	58	$\frac{29}{1}$ — $\frac{8}{2}$	11	16	176	5	04	887	—
$\frac{21}{6}$ — $\frac{9}{10}$	142	40	5,680					$\frac{30}{5}$ — $\frac{10}{10}$	134	43	5,762	1	07,6	6,200	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	5,800	—	—	6,790	58	Summa	—	—	5,938	—	—	7,461	83
$\frac{14}{5}$ — $\frac{11}{10}$	151	50	7,550	—	99	7,466	09	$\frac{3}{3}$ — $\frac{13}{2}$	11	14	154	4	62	712	—
—	—	—	—	—	—	—	—	$\frac{27}{6}$ — $\frac{10}{10}$	105	42	4,410	1	18	5,200	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	7,550	—	—	7,466	09	Summa	—	—	4,564	—	—	6,856	18

T a
utvisande antalet utrangerade och försälda stamhästar vid

	Utrangerade.		Försälda kasserade.	
	Störtade.	Kasserade.	Utan villkor.	Till slakt.
Livgardet till häst	25	228	101	127
Livregementets dragoner	17	61	32	29
» husarer	23	44	25	19
Smålands husarregemente	31	31	15	16
Skånska husarregementet i Helsingborg	20	174	106	68
» » i Landskrona	16	119	56	63
» dragonregementet	56	349	268	81
Kronprinsens husarregemente	67	219	143	76
Norrlands dragonregemente	22	240	137	103
Svea artilleriregemente	8	89	37	52
Göta »	22	90	—	90
Wendes »	32	113	63	50
Norrlands »	21	94	11	83
» artilleriregementes detachement i Boden	4	10	5	5
Upplands artilleriregemente	10	91	44	47
Skånska husarregementets detachement i Uppsala	10	65	30	35
Smålands artilleriregemente	27	70	37	33
Gotlands artillerikår	5	24	22	2
Positionsartilleriregementet	6	22	5	17
Svea ingenjörkår	4	20	—	20
Fälttelegrafkåren	2	6	1	5
Göta ingenjörkår	5	20	2	18
Bodens »	1	—	—	—
Svea trängkår	4	16	2	14
Göta »	6	18	3	15
Norrlands »	4	20	2	18
Skånska trängkåren	3	17	1	16
Västmanlands trängkår	7	6	—	6
Östgöta trängkår	8	15	14	1
För samtliga truppförband	466	2,271	1,162	1,109

Bil. 6.

b e l l

härens beridna truppförband under femårsperioden 1908—1912.

Försäljningspris.			Medelförsäljningspris.				Infuttit för störtado. Kr.	A n t e c k n i n g a r.	
Utan villkor sålda. Kr.	Till slakt sålda. Kr.	Summa. Kr.	För de utan villkor sålda. Kr.	För de till slakt sålda. Kr.					
19,081	—	10,091	—	29,172	—	188 92	79 46	50 —	
5,744	—	2,184	—	7,928	—	179 50	75 31	88 —	
5,249	—	1,190	—	6,439	—	209 96	62 63	407 —	
2,594	—	1,220	50	3,814	50	172 98	76 28	772 —	
24,810	—	4,383	—	29,193	—	234 06	64 46	557 —	
13,875	—	5,269	—	19,144	—	247 77	83 63	395 —	
59,786	—	4,900	—	64,686	—	222 32	60 49	1,117 —	
28,720	—	6,497	50	35,217	50	200 84	85 48	803 10	
19,353	—	7,496	—	26,849	—	141 26	72 78	223 —	
5,607	—	3,200	—	8,807	—	151 54	61 56	— —	
—	—	5,978	41	5,978	41	— —	66 43	496 20	
15,256	—	2,916	—	18,172	—	242 66	58 32	642 25	
2,018	—	5,338	—	7,356	—	183 45	64 31	750 —	
611	—	406	50	1,017	50	122 20	81 30	45 —	
9,373	—	3,161	—	12,534	—	213 02	67 25	50 —	
4,477	—	2,223	84	6,700	84	149 23	63 54	71 —	
6,440	—	1,930	50	8,370	50	174 05	58 50	497 —	
5,866	—	185	—	6,051	—	266 64	92 50	195 —	
807	—	1,166	—	1,973	—	161 40	68 59	8 —	
—	—	1,823	50	1,823	50	— —	91 17	91 —	
201	—	506	—	707	—	201 —	101 20	100 —	
425	—	1,356	—	1,781	—	212 50	75 33	71 —	
—	—	—	—	—	—	— —	— —	— —	
390	—	1,440	—	1,830	—	— —	— —	175 —	
351	—	838	50	1,189	50	117 —	55 90	75 —	
331	—	903	—	1,234	—	165 50	50 17	74 39	
92	—	801	—	893	—	92 —	50 06	— —	
—	—	448	70	448	70	— —	74 78	307 —	
2,610	—	155	—	2,765	—	186 43	155 —	— —	
234,067	—	78,007	95	312,074	95	201 43	70 34	8,059 94	

T a b l å

utvisande de årliga kostnaderna för anskaffning av hästar vid hären, dels enligt 1914 års härordning, dels enligt 1915 års riksdags beslut och de sakkunnigas förslag.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Enligt 1914 års härordning.		
814 ¹⁾ tjänstehästar å 765 kronor	622,710	—
Remontering av (23 × 28 =) 644 hästar vid infanteriet, 60 remonter å 1,335 ²⁾ kr.	80,100	—
9 % å (4 × 28 =) 112 hästar vid infanteriet, 10 remonter å 1,335 ²⁾ kr.	13,350	—
9 % å (6,000 + 3,237 + 226 + 324 =) 9,787 hästar vid övriga truppslag, 881 remonter å 1,335 ²⁾ kr.	1,176,135	—
		1,892,295
B. Enligt 1915 års riksdags beslut och de sakkunnigas förslag.		
356 ⁴⁾ tjänstehästar å 674: 50 ⁵⁾ kr.	240,122	—
10 % å (6.463 - 192 =) 6,271 hästar vid kavalleriet 627 remonter		
För tillhandahållande av hästar åt generalitetet m. fl. 48		
Summa 675 remonter å 1,335 ²⁾ kr.	901,125	—
9 % å (3,219 ⁶⁾ + 232 ⁷⁾ + 307 ⁸⁾ =) 3,758 hästar vid övriga truppslag, 338 remonter å 1,335 ²⁾ kr.	451,230	—
		1,592,477
		299,818
		Kostnadsminskning

1) Generalitetsstaten	46	
Generalstabens	110	
Artilleristaben	2	
Kommandantsstaten	7	
Undervisningsverken	10	
Infanteriet	56	
Kavalleriet	546	
Artilleriet	22	
Fortifikationen	5	
Trängen	8	
Remonteringsstyrelsen	2	814

2) Medelinköpspris	kr. 850:—	
Transportkostnader	50:—	
Depåkostnader	106:—	
Furagekostnader	354:—	
Hästutredningskostnader	4: 50	
Kostnader för ljus och vatten	1: 35	
Sjukvårdskostnader	13: 53	
På varje remont belöpande andel i: ersättning för störtade remonter	kr. 28:—	
ersättning till remonteringsstyrelsen	kr. 27: 62	kr. 1,435:—
Avgår för försäljning av utranigerad stamhäst	kr. 100:—	
Återstår	kr. 1,335:—	

3) För överstelöjtnanter och majorer.

4) Generalitetet	12	
Generalstabens	55	
Kommandantsstaten	3	
Undervisningsverken	3	
Infanteriet	28	
Kavalleriet	243	
Artilleriet	10	
Trängen	1	
Remonteringsstyrelsen	1	356
5) Furagekostnader	kr. 365:—	
Hästutredningskostnader	36: 50	
Kostnader för ljus och vatten	10: 95	
Sjukvårdskostnader	12: 05	
Remonteringskostnader	250:—	
	Summa kr. 674: 50	

6) 4 × 446	= 1,784	
a. 3	= 543	
a. 4	= 486	
a. 7	= 86	
a. 8 (Boden)	= 70	
a. 9	= 184	
a. 10 (Kbg)	= 62	
Generalfält.-m.	1	
Fälttygm.	1	
Ch. för art.-st.	1	
Ch. för art.- o. ing.-h.-sk.	1	3,219

7) Fort.- o. ing.-tr.	= 231	
Ch. för Fort.	= 1	232

8) Träng- och sjukv.-tr.	331 - 24 =	307
----------------------------------	------------	-----